

Slovenski GLASNIK.

Lepoznansko - podúčen list.

Štev. 7. V Celovcu 1. julija 1866. — IX. tečaj.

„Z biseri se rada kinčaš.“

(Zložila Luiza Pesjakova.)

Z biseri se rada kinčaš,
Tudi s cvetjem, ki bleđi;
Pevce tvoj te bode venčal
Z lišpom, kateri delj živi.

Idi k meni in razpletaj
Lepe, črne si lasé,
Hočem jokati nad tabo
Večne bisere svitlé.

In med bisere prenežno
Vpletal cvetje bom mladó,
Ktero srce je rodilo
Le za te, za te samó! —

Hči mestnega sodnika.

(Izvirna zgodovinska povest iz 15. stoletja, spisal J. Jurčič.)

I.

Greh bi se mi zdelo in zameril bi vsacemu, kdor bi se predrznil reči, da nisi velik pesnik, France Prešeren! Ali ne bodi nevoljen, če si ti upam očitati, da prorok nisi bil. Zakaj pretekle so že tri dolge desetine let, kar si v lepem sonetu Slovencem obetal:

Kaj je do zdaj Ljubljana doživela,

Vam bo Homerov naših pesem pela.

A zastonj se še današnji dan obračamo po slovenskem polji, da bi izteknili kje kacega Homera. Med gobami, ki so v deževnem vremenu tod zrastle, še naletim kako posamezno glivo, ki živi od danes do jutri, ali krepkejih vzrastkov vidimo le redko. Pač je že ta in oni ubral strunico in zaklical epično muzo, ali nekteri ljudje

med nami pravijo — ne vem, ali iz zavisti ali iz kacega drugega razloga tako sodijo, — da te melodije bolj žalijo izvedenčevo uho, kakor razveseljujejo. Bati bi se bilo tedaj tudi meni enake ostre sodbe, ko bi svoj odlomek tega „kar je Ljubljana doživela,“ v merjenih verzih pravil. Pa ne odvrta me od tacega dela samo strah, ne, — zakaj bi resnice ne povedal, — tudi spoznanje nezmožnosti me naganja, da v prosti povesti povem, kar mi je razgrnila muza, — če ni do zdaj še neslišano, da bi novelisti tako dobrodejno ženo imeli.

Ljubljana, slovenske Atene, — Bog mi grehe odpusti, da te tako imenujem — ni Slovencem treba praviti, da si stara! Poznam sicer stare žene, vem, da je z leti popusti tudi spomin, da so pozabljive in se iz svojih mladostnih let ne domišljajo vsega. Ali vem pa tudi, če kaj vidijo v življenji, kar se veže z njihovimi prejšnjimi dogodki, da se jim tako izrodi in ponovi vse to, in da potem utegnejo cele ure dolgočasiti posluševalke. Tako bo tudi tebi morda v današnjih časih, ki se ti je jela zopet malo živeja kri po žilah pretakati, na misel prišlo, da so nekdanj po tvojih ulicah vrli možaki koračili v dolzih črnih halah ali če so bili „najbogateji in najrazumnejši,“ celo v rudeči obleki. To so bili mestni svetovavci. In preverjen sem, da se med temi domisliš tudi poštenega moža, Janeza Sumereka, ki je bil mestni sodnik, glava in zaslomba celega mesta; vzlasti se ga moraš domisliti, če današnji dan po svojih ljubih otročičih pogleduješ in vidiš med množnim številom, ki obsega filistre in samogoltnike, včasih tudi kacega vrlega moža, svojega pravega sina ali hvaležnega gosta.

Sosebno v štirinajstem stoletju so se vladarji habsburške rodovine, katerim je bila prišla kranjska dežela, že l. 1282 ločena od koroške, za vedno v last, veliko pečali za napredek Kranjske sploh, zlasti pa poglavnega njenega mesta, Ljubljane. Kupčija in obrtnija, ktere ste začeli tu precej zgodaj cvesti, našli ste v njih vedno pomoč zoper premogočne plemenitaše, kateri so ali iz zavisti ali iz nagajivosti mesto nadlegovali in mu zdaj pa zdaj kratili stare pravice. Cela vrsta pisem se nahaja, ki potrjujejo to in ono privilegijo, ki branijo meščane tega ali onega mogočnega prevzetneža ali ki jim delé nove prostosti. Tako postavim zatrjuje več taci sloboščin meščanom ljubljanskim pravico, da si smejo izmed sebe vsako leto voliti sodnika, kateri ima edini pravico razsojevati medsebné pravde in razpore. Leta 1422 je to častno službo opravljal mož, ki smo ga že imenovali, Janez Sumerek.

Pomladnjega jutra je sedel mestni sodnik, velik mož pri petdesetih letih, pri zajutreku. Njemu nasproti je sedel mož, kaci petnajst let mlajši od njega, kupec Simon Grniščak. Sodnik je bil popolnoma praznično ali bolj prav službeno opravljen, ogrnjen je imel rudeč benečanski plašč, in znamenje sodniške oblasti tenek meč je slonel pripravljen ob njegovem stolu. Kupec je bil oblečen sicer v prosti meščanski obleki, ali poznalo se je tudi na njegovi, da se je na današnji dan na kaj posebnega odločil. Kar se osebnosti poslednjega moža tiči, ne bi mu bil mogel pač nihče očitati posebne nele-

pote na njegovem životu, pa reči bi se smelo, da se tudi ne bi bil lahko človek našel, ki bi bil trdil, da je eden tacihi ljudi, o katerih svet pravi, da bodo pri ženskih srečni. Zakaj ko bi ga bil natančneje razgledal od nog do glave, moral bi se bil čuditi krepkim udom, velikanski roki in pogumnim moževim pogledom. Ali ženske, katerim dobri ljudje natvezajo, da imajo posebno čut ločiti lepo od manj lepega, spotikale bi se bile morda ravno na teh naštetih prednostih, češ, da ni pravih razmer, ktere na prvi videz očesu ugajajo.

„Le pij malo. Ne bo ti škodoval, če ga ravno nisi zjutraj vaje — pravi sodnik in natoči kupecu čašo. — Jaz imam že to navado, da ga srknem po vsaki jedi nekaj kapljic in poznam, da mi prav dobro tekne. Že ne pomnim, kedaj sem bil bolán. — Treba bode kmalo iti. Svetovavci se bodo zbrali in potem moramo iti tlako delat, novega deželnega glavarja pozdravljat. Bog nam pomagaj, da nismo boljega dobili!“

„Strela božja ga naj! — odgovarja kupec Simon Grniščak in pije. — Kdo bi si mislil pred letom, ko smo se za žive in mrtve pričkali ž njim, da bo nam na zadnje še nad glavami. Kaj je vendar to, da je vojvoda izvolil ravno tega Jurija iz Turjaka za glavarja?“

„Tega si ne moreš razložiti? To je pač lahko razjasniti si zakaj. Saj veš, da so vsi ljudje taki in vse, kar je Bog ustvaril, je menda tako, da si podpore išče povsod. Drevo svoje korenine globoko po tleh razplete po prsti in okoli kamenja, potem še le trdno stoji. Tako tudi naš gospodar in vojvoda, Bog ga ohrani, skuša in mora skušati, da ima oba življa, meščanski in plemenitaški, za podlago. Oba mora imeti na svoji strani. To pa ni lahko drugače mogoče, nego da zdaj ustreza temu, zdaj onemu, zakaj dostikrat ne more obema na enkrat.“

„Pa zakaj ne! Pravica, pravica —“

„Le stoj, daj mi, da izgovorim. — Pravim, obema na enkrat ne more, ker se ne vežeta, ne vjemata. Kar je za nas meščane dobro, —“

„To je tudi za one ošabneže dobro!“ seže mu zopet kupec v besedo.

„Pa vsaj menijo, da ni, ali pa res ni dobro.“

„Tega ti ne pritrdim.“

„Ne? Stoj, da ti dokažem. Saj veš, koliko smo imeli lansko leto posla z dvema najimenitnijema naših plemenitašev, z le-tem Turjačanom zavoljo spašnika in z Apfaltererjem zavoljo gozda in ohribja. Veš, da prepira in pravde ni bilo pred konec, da je vojvoda sam razsodil to reč, hvala Bogu in pravici vojvodovi, da nam na korist. Vidiš precej, ta razsodba je bila za nas dobra, za one pa ne, ker so kolikor toliko svojih namišljenih pravic izgubili. In da zdaj zopet na to volitev deželnega poglavarja prideva, vidi se meni očito, da je vojvoda samo zato Jurija iz Turjaka izvolil za glavarja, da bi to mogočno rodovino nekako utolažil za izgubo lanske pravde. Zdi se mi to prav modro, da-si bi jaz zaradi našega mesta

želel si družega, ker kakor ga jaz poznam, Turjačan je človek, ki ne pozabi rad, kaj je nekdaj bilo.“

„Kaj ne bi bil mogel koga družega izmed plemenitašev izbrati? Kaj mu neki morejo? On je vladar in ko bi se mu kaj po robu stavili, za Boga in sveto Trojico, saj so še pesti še kje drugej, ko po gradovih, ki bi vedele, kje se meč prime. Jaz pravim, vojvoda ni pomislil, da nam bo Turjačan vedno preglavico delal.“

„Nič se ne bojmo! S tisto pravičnostjo, katero nam je lani skazal, varoval nas bo tudi zdaj in sami tudi nismo tako slabi, da se ne bi mogli varovati. Čez ojnice svoje oblasti ne bo udarjal.“

„Ali tebi bo pisan, Janez! Tebe pozna, on vé, da si ti tisti, ki si si največ prizadel v oni pravdi, da si priče pripeljal pred vojvodo in največ govoril.“

„Kaj mi more storiti? Čisto nič! Jaz dopolnujem svojo dolžnost, on svojo in še srečala se ne bova. Sicer pa jaz ne gledam toliko na lastni prid. Če mi meščanje toliko zaupajo, da me volijo za sodnika, branil jim bom pravico do zadnjega diha. Zdaj pa pojva! Pozdraviti ga moramo in sprejeti, ker je glavar po našem vojvodi postavljen, naj bo tak ali tak, ta ali oni.“

„Saj se vendar ne mudi tako. Posédi še malo, še nekaj bi rad govoril s teboj,“ pravi kupec, toda z malo manj srčnim glasom, kakor je govoril poprej.

„No, kaj boš povedal,“ praša sodnik.

„Ti, prijatelj, popolnoma sem obupal, skoro, nič ne opravi.“

„Nad čim si obupal?“

„I saj veš! — Helena, tvoja hči, jaz ne vem, vse je zastoj. Kakor si prizadevam, ne opravi nič, zmerom je enaka, mrzla in se dela, kakor da ne bi razumela, kaj pravim.“

„Nič ne obupaj! Ženske so vse take. Po godu jim je, če se jim moški klanjajo, samo sram jih je, to svetu pokazati in delajo se, kakor bi bilo ravno narobe. Sramožljivost je najmočnejša čut v ženski, pa tudi ena najlepših in najboljih, zakaj mnogokrat je obvaruje, da ne padejo. Le pogum, ne odjenjaj in kar je meni storiti, to bom storil, kakor sem ti obljubil. Sicer sem Heleni že po strani dal vedeti, kako ljubo bi mi bilo, da bi ti, ki si moj stari prijatelj, bil tudi moj sin, zet; ali naravnost jej še nisem povedal, ker menim, da se še ne mudi.“

„Jaz ne vem! — pravi Simon Grniščak in upre v tla oči — tvoja hči je pač čudna deklica, vedno mi je na mislih, še sanja se mi o njej, rad jo vidim in rad hodim v tvojo hišo, ali kedar pred njo stojim, tačas sem ves drug. Tako mi nekako glavo zmeša, da sem ves neroden in še govoriti ne znam. Saj sicer imam vendar nekaj jezika!“

„Napaka je le to, da se tako preveč udaš njenim muham. Ženske rade vidijo moža, ki je po znanji in obnašanji nekako pre-sega. Pa nič ne skrbi in ne obupaj. Kar na enkrat ne gre, tudi bi ne bilo lepo, da bi se ti kar koj na vrat obesila.“

„Zdi se mi, da sem že skoro prestar za-njo, zato — —“

„Kaj še! Njena mati je bila tudi tako mlada ko ona, in jaz v tvojih letih, ko sem jo vzel.“

„Kaj pa meniš, ali ne roji deklici še vedno tisti Lah Kristof Cirijani, ali kako se pravi človeku, ki naj bi ga zlodej — —“

„A! beži, beži! Ne imenuj ga! Jaz bi mu že pot pokazal, da mi le pride blizo hiše. Tudi njej sem že govoril o tej reči in kakor sem sprevidel, ne mara čisto nič za-nj. Ko bi pa res kaj imela ž njim, potem že vem, kako moram kakor oče varovati čast in poštenje svoje hčere.“

Rekši vstane sodnik in se odpravlja. Simon Grniščak pak je bil tako zamislil se v nekaj, da še s stola ni vstal.

„Če ne greš z menoj, — pravi sodnik — pa idi k Heleni. Menim, da se je že opravila. Želim ti veliko sreče pri njej, zakaj kakor sem ti že odkritosrčno povedal, rad bi videl zarad tebe in zarad sebe, da bi bil ravno ti moj zet. Le ravnaj se po mojih svetih, in vse bo prav hodilo. Saj se bova še kaj videla!“

Sodnik odide. Simon Grniščak pa tudi vstane, izpije ostanek vina iz kupice, da bi se malo ohrabril in jezik omajal, potem pa korači tudi on iz sobe ven, toda ne po stopnicah doli, ampak naravnost po mostovžu. Tam pred zadnjimi durmi malo obstoji, pogleda, ali mu obleka dobro stoji, pogladi lase ter se odkašlja in poterka. Mehek pa precej glasen odziv se v sobi zasliši, ki je velel noter stopiti.

Soba, v katero je zdaj Simon stopil, ta je po napravah in pohištvu pričala, da je mestni sodnik Janez Sumerek premožen mož. Zakaj če ravno ni bilo videti na lepotijah posebno zlata in srebra, našlo se je vendar več reči, ki so po svojem delu pričale, da je je ustvarila izvedena roka laškega ali nemškega umetnika.

Tik okna je pri mali mizi sedela deklica, stara kacic devetnajst ali dvajset let. Kdor bi jo bil videl v beli prosti obleki, kako je povzdignila črne oči in se nasmehnila, ko je zagledala Šimona na vratih, ta se pač ne bi bil čudil, da je mož tožil, kako neroden je, kedar pred njo stoji.

„Dobro jutro, Helena!“ pozdravlja jo Simon in se jej počasi približa.

„Tudi vam dobro jutro! Zgodnji obiskovavci vedó gotovo kaj posebnega povedati.“

„Saj veste, Helena, da jaz nikamor ne grem, samo le k vam. Kje bom tedaj kaj posebnega slišal! To veste, da bomo danes novega glavarja videli?“

„To je stara novica, ki sem jo še pred vedela ko vi. Kaj drugzega! Pa kaj vidim? Danes ste se posebno lepo napravili. Tako vam vse stoji, kakor da bi bili ženin.“

„Prav veseli me, če vam je moj opravek všeč,“ reče Simon, ki je bil v zadregi za drugačen odgovor.

Deklica se glasno zasmje in pravi: „O, gospod Grniščak, napak ste me razumeli. Jaz sem mislila le reči, da bi bili taki, kakor ste zdaj, pred leti svoji nevesti dopadli. Zakaj se niste ženili!“

„Zato ne, ker mi je neki notranji glas djal, da me še večja sreča čaka.“

„Kedaj bo neki prišla ta večja sreča?“

„Helena! saj veste kako želim, da bi kmalo prišla. V vaši moči in v vaši roki je moja sreča, vas — —“

„Gospod Simon! vi neizmerno veliko oblast natvezujete moji slabosti. Ali ne veste, da človek še sam svoje sreče ne more skovati, kako bode le še tujo. Pa zakaj niste šli danes gledat novega deželnega glavarja? Glejte, jaz sem radovedna, kako bo prišel, kdo bo ž njim, kakov je in vse. Ko bi vi bili zraven, povedali bi mi potlej vse na tanko.“

„Saj so oče vaš tam, oni vam še lože povedó.“

„To ni res. Oče malo govoré. Zato idite, če mi hočete malo prijaznosti pokazati.“

„Če pa želite, da bi šel gledat, pa grem. Vse do zadnje pike vam bom povedal.“

Rekši vstane Simon Grniščak s stola, katerega je bil čeravno nepovabljen zasedel in odide. Deklina je potem gledala skozi okno in ko je videla, da se je na ulicah umeknil za ogel, sedla je zopet in djala na pol glasnó: „Idi in ne pridi tako kmalo, sitnost!“

II.

Ker smo z letno številko naznanili čas, v katerem se naša povest godi, menimo, da nam skoro ne bi trebalo opominjati, da je ljubljansko mesto imelo tedaj vso drugo podobo, kakor današnji dan. Vsak, ki pozna nekoliko zgodovino tistega časa, vsak vé, da so bile razmere v družabnem in državnem življenju mnogo različne od teh, katere smo mi vajeni videti. Ljubljana je bila veliko manjša, kakor današnje mesto. Stanovi, plemenitaški, duhovski in meščanski, ločili so se zelo drug od drugega. Prva dva, plemstvo in duhovstvo, ktera sta imela povsodi prvi glas, obnašala sta se po tem tacem kakor gospoda nad meščanom, kateri je sicer spoznaval njuno vrhovnost, vendar pa hrabro branil sebe in svoje pravo vzlasti prvega nasproti.

Plemenitaš je živel od dela svojih kmečkih podložnikov, meščan pak si je moral ali z rokodelstvom ali kmetijo prislužiti svoj kruh. Lehko se tedaj posname, da je bilo meščanu veliko do tega, kake gospodarje je imel, ker je bilo že enkrat tako, da so poglavarstvo čez deželo in tedaj tudi čez mesto dobivali plemenitaši v roko. Veliko mu je bilo do tega, da so bili to pravični možjé, kateri so ga v miru pustili skrbeti za lastni blagor in premoženje.

Jurija iz Turjaka pa so poznali, da je sovražnik mestnega napredka. Zató je bilo kaj malo ljudi na starem trgu, ko je prijezdil novi glavar s svojo družbo. Le kak radovednež, ki je hotel tega mnogo imenovanega moža videti, ustopil se je s svojim sosedom za ogel in gledal nove prišlece in mestne možé, kateri so imeli z mestnim sodnikom na čelu pozdravljati neljubeznjivega oblastnika.

„Poglej, kako srdovito okoli sebe gleda in sedi na konji, kakor bi se vruga ne bal,“ pravi usnjar Triplje sosedu čevljarju Strženu. „In celo vojsko ima s seboj. Bog ti pomagaj dvakrat, kaj smo sami pobojniki ka-li? Ta bo nas še koval, pravim jaz,“ odgovori Stržen.

„Kaj pak! Nismo pravi, da bi se kar dali. Tudi živa kri se ukroti in hudoba tudi nima povsod pota.“

„Glej, kako je sodniku Sumereku namežikal! I ta mu bo že kos.“

„Mi se za-nj potegnemo, kedar je treba, on pa za nas. Kaj praviš, Triplje, ali so to vsi njegovi zlahtniki in hlapci, ali je je zbral po vsem Dolenskem?“

„Vrag ti vedi! Onega, ki zraven njega jezdi, poznam. To je tisti Benečan, Cirijani ka-li se mu pravi. Tega je vedno v mestu videti, kaj vém, kako da se je zdaj Turjačanu obesil. Ima pa že kakove muhe. Ali veš, da so djali ljudjé, da ta klek ogleduje sodnikovo hčer.“

„Sodnikovo hčer?“ I ga bo pa Grniščak spodrecal! Tacemu postopaču bi še jaz svoje Jedertke ne dal, ki ne bo imela dote Bog vé koliko, nikar pa že sodnik.

Med tem razgovorom so bili jezdeci odšli. Tudi soseda Triplje in Stržen sta se ločila, ker se jima je na delo mudilo in ker sta videla, da se razhajajo tudi mestni svetovavci.

Mi pa hočemo zdaj, ko smo ta dva poštenjaka tako z lepo odpravili, pogledati za osebami, ktere smo sicer že imenovali, vendar ne še natančneje predočili častitemu bralcu.

Novi deželni glavar je bil sin nemške rodovine Averspergov, ki se je že leta 1067 naselila na Turjaku in ktera je zlasti v poznejem času rodila veliko veliko slovečih, v zgodovini imenovanih mož, ki so mnogo storili za obrambo svoje nove domovine.

Da je bila aversperška rodovina med kranjskimi plemenitaši ena prvih že ob času naše povesti, posnamo še lahko po tem, da je vojvoda Ernest, razsodivši že omenjeno pravdo za Ljubljance, toliko bal se zamere pri Averspergih in potem pri kranjskem plemstvu sploh, da je kakor za odškodovanje in potolažbo izvolil Jurija Aversperga za deželnega glavarja.

Pač so meščanje vedeli, da jih ta oblastnik ne bo kaj nježno pestoval. Zakaj poznali so ga kakor možá, ki je bil prepričan, kako visoko ga „plemenita kri“ povzdiguje nad navadne ljudi, ki ne štejejo slavnih očetov.

Juri je bil še mlad mož, kaci trideset let star. Jezdil je vranca, ki je stopal kakor bi vedel, da nosi prevzetnega jezdeca. Po velikanski postavi in zastavni vzrasti soditi je bil Turjačan telesno močen. — Med njegovim spremstvom je bil mladenič, ki ni mogel biti veliko čez tri in dvajset let star. Jezdil je ob njegovi levi strani in je bil skoro edini, s katerim je Turjačan zdaj pa zdaj kako besedo spregovoril. Že po zarujavelem obrazu, ki je bil pa lep, kakor bi bil moral vsak pritrditi, po črnih laséh in živih ognjenih očéh bi bil

človek sodil, da je Italijan, tudi ko ne bi bil slišal imena Cirijani. Bil je po deželi že precej znan, kakor benečanski plemenitaš z lepim licem in čedno obleko in eden taci visokorojenih metuljev brez premoženja in pravega domovja, ki si je s svojim gladkim jezikom in prijetno tovaršijo povsod vedel prijateljev in gostoljubnih znancev pridobiti.

Trop je jezdil ravno mimo sodnikove hiše. Cirijani se je že od daleč oziral na okna. Zagledal je tam obrazek Helenin in ves se nekako oživil.

„Pogledite tje na tretje okno, ta je! — pravi Turjačanu. — Ali ni čedno dete?“

„Dobro znate izbirati,“ odgovori Juri.

„Kaj ne!“

Rekši vzdigne Cirijani glavo in deklico na oknu pozdravlja. Helena pokima, a upazivši, da jo gleda glavar in vse njegovo spremstvo, zarudi se in umakne od okna.

„Kaj tacega je vredno, da se človek potruzi,“ pravi Cirijani.

„Pač, ali samo za kratek čas, za vedno vam nima kaj pridovati. Vendar svojega poštenega imena ne boste dali hčeri mestnega psa, ki še imena nima! Cvetlico, ki na kravjem spašniku zraste, imamo v roci, dokler diši, potem jo vržemo proč, da morda umazan kravji pastir pride in dene naše ostanke za klobuk.“

„No, tega vam nisem rekel, da se mislim deklice za vedno poprijeti. Ali všeč mi je, kakor malo ktera. Jaz pa ne premišljam veliko, kaj bo pozneje. Pameten človek veselo sedanost uživa, zakaj jutri me lahko moj sovražnik prebode in kaj mi pomaga, če grem iz tega sveta, da ga še ne poznam.“

„Če samo o vaši zadevi s to meščansko tako govorite, moram vam pritrditi, sicer ne. Ko bi bila plemenite krvi, ne bi smeli tako govoriti,“ pravi Juri.

Benečan si je menda kaj mislil, odgovoril pa ni nič.

„Lepa je pa vendar, ali ne?“ prasha čez nekaj časa.

„O pač! Ali še lepša bi se mi zdela, ko ne bi bila tega sodnika hči. Tega ne morem videti,“ pravi Turjačan.

„To bi tudi jaz rajši videl, zakaj ta lisjak tako varuje svoje mlade, da skoro ni moč blizu nje priti. Komaj dvakrat sem govoril ž njo, nikdar pa nisem mogel ukrasti se tako ali tako v hišo, vselej me je stari prestregel in odpodil.“

„Ali ste govorili že ž njim?“

„Že tolikanj sem se ponižal, da sem si na prvo prizadeval, njega pridobiti. Ali stari „cerberus“ je koj vedel, kaj bi rad. Zabodel bi ga bil na mestu, kakor se je proti meni obnašal. Zdi se mi, da si je izbral zeta, debeloglavega kramarja, kislega obraza. Ime sem že pozabil, pošten jezik ga še izgovoriti ne more.“

„Kaj pa deklica? Ali ste si njo pridobili?“

Vsaj menim, da sem jo, če vse moje znanje ženske nature ni piškavo. Ko bi le starca ne bilo, potem bi smel upati nekaj sladkih uric.“

„Le čakajte, bova že naredila, da bo dobro. Jaz svojim prijateljem rad pomagam, sosebno bom vam v tej reči, ker si morem misliti, da tega sodnika ne bo nobena reč bolj jezila. Da vam lahko pomagam, tega se bodele kmalo prepričali. Kaj je nam zato, če starega tako ali tako ukrotimo za nekaj časa, postavim, če ga vtaknemo v kako luknjo, da ne bo ene dni solnca videl. Potem bo krotek in obljubil bo marsikaj.“

Med tem pogovorom je bil trop jezdecev že precej daleč od sodnikov hiše odjahal.

Helena, ki je bila zopet k oknu pristopila, spremljala je jezdece z očmi, dokler se niso skrili za oglom. In še potem je dolgo dolgo slonel na oknu. Pač so morda lepe sanje rojile po njeni glavi, srcé je hrepenelo po nečem, po neki sreči, ki ni bila sreča, domišljija si je slikala podobo, lepo podobo! Uboga deklica, ki sveta ne poznaš, ki ga meriš po merilu svojega dobrega srcá, ki neizkušena meniš, da v lepi vnani podobi mora prebivati blaga duša! Zakaj ti ni bilo dano slišati nekaj besedi in kako drugače bi bila sanjerala!

Nikdar se Heleni ni bolj sitno zdelo, da pride Simon k njej, kakor ko je slišala v tem hipu za hrbtom njegov glas, ki jej je bil sosebno zdaj zopern, da-si si je Grniščak gotovo prizadel ogovoriti jo, kar je najlepše znal.

„Kaj ste tako zamaknjeni, Helena?“ prasha Simon.

„Kaj bi radi?“ pravi Helena ne ravno prav prijazno.

„No, zdaj vam lahko razložim, kako je bilo in vse. Le tu se vsedite, malo lepše me pogledite in poslušajte. Oh, ko bi vedeli, da me tako zbode, kedar me tako hudobno pogledate, — —“

„Pustite me vendar zdaj-le — pravi deklica nevoljna — glava me boli.“

„Glavica vas boli? Ko bi vam jaz mogel pomagati, iz srca bi rad. Pa zakaj ob solncu skozi okno gledate? To ni prav, še bolj boste bolni. Da, ko bi vam mogel pomagati, rad bi. Še svojo zdravo glavo bi vam za ta čas posodil in bi vašo bolečo vzel in prav rad bi trpel, ko bi se dalo zamenjati.“

„Lepo vam zahvalim za tako zameno. Vaše glave ne bi nosila še po noči ne!“

To je bilo pa Simonu Grniščaku vendar preveč. To je bilo zadosti jasno izpovedano, da ga ne mara. Žalosten pobesi glavo in ko se mu celó debela solza prikrade v oko, obrne se in gre meni nič tebi nič naravnost iz sobe.

Helena je spoznala, da je nepremišljeno poštenjaka preveč razžalila, zato ga je klicala, naj ne odide tak, da mu ima še nekaj povedati itd. Ali da-si ravno je bil zdaj njen glas skoro mehek in nježen, Simon ga ni poslušal, zaprl je duri za seboj in naglo stopal po stopnicah doli. Deklica je slišala, da ga je na stopnicah njen oče vabil, naj ostane do poldne pri njem, pa Grniščak tudi svojega prijatelja in namišljenega očeta ni poslušal.

„Kaj si mu storila?“ prasha sodnik hčer, stopivši v sobo.

„Nič!“ odgovori ona, toda na rudečem licu in pobešenem očesu se je bralo, da laže.

Sodnik je nekaj časa molčal, potem pa djal:

„Helena, Helena, povem ti naravnost, da nisem zadovoljen s tvojim obnašanjem proti Simonu. Jaz ti ga ne bom vrival, ali spoštovati ga moraš vsaj, kakor mojega prijatelja. Da-si ti bom pustil lastno voljo v tej zadevi, vendar ta lastna volja tudi ne sme biti brez mej. Za to moram skrbeti kakor tvoj oče, ki bo odgovor dajal od tvoje sreče ali nesreče. Prav z nevoljo sem danes zapazil, da me ne ubogaš. Odzdravila si onemu potepivnemu in malovrednemu Cirijaniju, da-si sem ti prepovedal, da ga nimaš pogledati.“

„Kaj morem za to, če me pozdravlja?“ pravi deklica. „In tega tudi ne morete reči, da je malovreden. Jaz ga ne branim, nimam ga za kaj, ker mi je malo ali nič mar — —“

Nevolja zbere očetu obrvi vkup.

„Deklica, — pravi — jaz vem, kaj govorim in nikakor ne morem razumeti, kako si upaš moje besede popravljati. Ravno s tem si se izdala. Pa to ti povem, in bodi preverjena, da se bom tudi držal tega, kar pravim: dokler bo z enim prstom tvoj oče gibal, dotlé ne boš z le-tim človekom besede govorila. Če zdaj ne spoznaš, da hočem samo tebi ne sebi dobro, spoznala boš kasneje.“

Deklico zalijó solze, objame očeta in pravi: „Ne jezite se nad menoj, oče, ničesa ne bom storila, kar bi vam ne bilo po volji.“

(Dalje prih.)

Regata.*)

(Balada, zložil Fr. Zakrajšek.)

Kaj mar ob kanalu množica vre?

Kam cela Venecia hiti?

Na ladjoskus se trume valé,

K regati ko mravelj se zbira ljudi;

Že pleše tam gondola lahkokrila,

Na ladjah vihrajo ponosna vetrila.

Do Bucentavra v kanalu podí

Spod Rialta dans jak gondolir;

Tam danes najvikša ga čast doletí,

Ki prvi preteče odkazani tir,

Tam čaka ga venec, tam zlata veriga,

Olimpijska slava tam srečnemu miga.

Že z oken se smeje cvetlični kras,

Že vancev vse mrgolí;

V neznanem številu pomembni pas,

Zelena kita ob kiti visi;

Ker tudi, kar zmogla je pisana Flora,

Brodnika zmagavca slaviti dans mora.

Glej, zdaj se priziblje državni brod,

In truma plaho molčí,

Na Bucentavru siv gospod,

Ošabni dože na tronu sedí.

Ko vstavi se malo brod ponositi,

Ob Rialtu regne pozdrav gromoviti.

*) Regata, to je vožnja po ben. kanalu, in velik naroden praznik. Kdor je prvo darilo dobil, častili so ga kakor nekdanj zmagovavca v grških narodnih igrah. Pis. opomba.

Al spet že pomika se barka naprej
K obloku, do slavnih vrat,
Kar tukaj na bregu pred njo, poglej!
Nekdo poklekne, mož sivobrad,
Iz mil'ga obraza prijazno mu sije,
S tresavim glasom on tako vpije:

„Usmiljenje, dože, usmiljenje!
Star ribič pred vami kleči,
Bridkosti se joče, mi poka srcé,
Nedolžen v galeji mi sin ječi.
Pri Bogu, pravici, oh prosim vas živo,
Odprite, gospod, srcé milostljivo.“

Tak dožeta prosi ribič kleče,
Star ribič, ubožen in strt,
Solzé mu curljajo, on vije roké,
In bled je na licu ko smrt;
In čutnica trese po njem se vsaka,
Besede usmiljene ribič zdaj čaka.

„Ha puntar, ...“ — tak počí zdaj
'z ladije glas,

Tak dože nad njim zarohní.
Kar diha okoli, spreletí mraz,
Clo v ribčevih udih zastala je kri.
„Že spet me nadlegaš, predrzna
golazen?

Pri levu krilatem, zaslužil si kazen!“

In plašno strmí še vsaki pogled,
Sam ribič se precej zavé;
Ter dožetu reče, ki merzlo ko led
Mu biva v prsih nemilo srcé,
„Pravica na trgu, pravica v palači,
Posluh gospodu in za-nj, ki berači!“

„Pod svetim Markom, sam Bog to vé!
Ni zalšega najti sinú,
Pošteno v lagunah ribaril je,
Po morji se trudil je brez mirú,
Kar nama v vodi je mreža lovila,
Sva v srčni ljubezni med sabo delila.“

„Le vaši vohuni zagnali so hrum,
Mlad ribič da snuje podir,
In zoper državo — legal je njih šum —
Da huska pajdaše v grdi prepír;
Tak prej, ko se revež zavém, pri
tej priči,
Mi sina popadejo urni beriči.“

„Nemara pa v noči kdaj slišali
Prepevati koga ste že,
In tužnega pevca občutili
Ste žalostne pesmice:
Tedaj star ribič veslá po laguni,
Tam toži krivico samotni luni.“

Prestrašna obsodba starcu proti,
Že v grlu je dožetu glas;
Al zvito hinavsko se potají,
In temno nabrani koj zlika obraz;
„Sem slišal, da umno znaš sukati
veslo,

Glej, skažem ti milost, ki meni je
geslo;“

„Regato obhaja Venecia ta dan,
In krepko v krmilo vprt
Bo skušal brodnik izurjeno dlan.
Tu ribič, če tudi zaslužil si smrt,
Tu sina otmeš, ko z ladjico čilo
Dosežeš v regati prvo darilo.“

„Tu skaži, naj vidim, da ljubiš ga,
Da prave ljubezni si vroč;
Al vendar to pomni, pogoj je le-tá:
Če mine v skusu te sreča in moč,
Če drzna roka nič ne opravi,
Me čuješ, tedaj pa te rabelj zadavi.“

Ko regnila zdaj bi smodnišnica
Med ljudstvom se zbaše krohó,
Slabotnemu starcu zasmeh veljá,
Psovavni obrazi režé mu naproti;
Zdaj Bucentavr ponosno odrine,
Tud ribič nesrečni na enkrat zgine.
(Konec prih.)

Črtice iz življenja na kmetih.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

I. Kako se je Pèkec s hudičem metal.

Moje največe veselje je bilo in bode pečati se, kolikor je le mogoče, s prostim narodom. Pesmi in pravljice starih mož in ženic, razni običaji in navade o praznicih, godovih in družih enacih dneh, posebno pa mila domača beseda, ki se čuje med ljudstvom, mi je vedno tako mila in draga, da večkrat milujem one odpadence, ki je je rodila prosta slovenska mati, da nimajo sočutja za milo svojo domovino, ter se le raji silijo v ptujščino. Že nemški pisatelj grof August Platen pravi, da človek ne sme govoriti med svojimi rojaki ptujega jezika, če ga okoliščine k temu ne silijo. Kako se pa to spolnuje med nekterimi našinci! —

Bilo je vroče popoldne meseca avgusta. Mati so sedeli na vrtu pod jablano in obirali fižolovo perje, jaz pa sem ležal zraven njih, in preobračaje oguljene liste že zamazanih „Prešernovih poezij,“ gledal sem zamišljeno v vas na véliko cesto.

„Ti je dolgčas, jéli Jože! ker nimaš nobenega tovarša, da bi se kaj pomenila?“ začnó mati in stresejo poln predpas nabranega perja v koš. „Se ve da, taki-le ste skupaj navajeni, imate svoje pogovore in opravke —“.

„Povedite mi kako povest,“ pretrgam jim besedo, včasih ste jih toliko vedeli!“

„Jaz ne vem nobene takošne, da bi ti bila všeč; počakaj, jutri pride k nam Pèkec vrat in omare delat, on ti jih bode pa pravil ves božji dan, če boš hotel.“

S tem sem bil zadovoljen. Pèkca sicer nisem poznal osebno, pa vendar sem si ga mislil prav originalnega možaka, ker so mi bili že tudi mati veliko zanimivega povedali o njem. — Mati so spravili nabrano perje v kuhinjo ter šli po družih svojih opravilih; jaz pa sem vtaknil „Prešerna“ v žep, vstal iz pod jablane in, premišljevaje nekaj časa, kaj mi je začeti, pobrisal sem jo v vas k Opaltarju, da bi mi prej dan minul in bi laže dočakal Pèkca. Ker so mi mati pravili, da Pèkec tudi tobak puši, rekel sem še tisto popoldne pripravi Opaltarjevi Ani za šest krajcarjev tobaka, da bi s tem možá še bolje razveselil ter ga za-se pridobil.

Drugo jutro, toliko da sem s postelje zlezel in so mati žgance drobili, prikaže se krog ogla Pèkec, ves kolikor ga je bilo v koži. Vstopi se pred vežne duri, — jaz sem ravno ondi obleko snažil — vzame z rame sekiro „drevenico“ in tako močno loputne ob duri, da so mati strahú spustili kuhlano in se plaho ozrli proti durim, da bi videli, kdo tako predrzno razbija. Ko pa zapazijo starega znanca in jim ta vošči dobro jutro, nasmejejo se mu prijazno, rekoč: „Lej ga Miha, kaj si že tukaj? Danes si pa zgoden, nisem mislila, da boš tako za rana prišel.“

„Mica! kaj pa misliš, da sediš tako brezskrbno doma,“ začne Pèkec kaj modro pripovedovati, „stari pa po vasi pijančuje pa ženi se pri družih.“

„Jaz bom pa nekaj drugega povedala,“ odvrnejo mati smeje: „da je Miha lažnjivec. Moj mož je doma na odru pa deske doli meče, da bodeš ti duri in omaro naredil, véš. Kako bi me bil pa rad nalegal in prepir napravil. Ti si še vedno stari, poredni Miha.“

„I no, menil sem, da te bom vendar nekoliko podražil, pa že vidim, da se ne daš.“

Sedaj odloži Pèkec svojo mizarsko in tesarsko orodje na klopico v veži, vzame iz žepa velik mehur iz mačje kože, ter natlači tobaka v majhino, turnčkasto pipo, ki je bila vsa okovana z rumenimi žeblički, mati pa mu prinese iz peči na burkljah velik goreč ogel, katerega je Pèkec kaj mirno držal v svojih smolnatih prstih, zažigaje tobak.

Pazljivo sem ogledoval moža, o katerem sem že čul tolikanj pripovedovati. Bil je visoke rasti in širocih pleč; lice je bilo zago-relo, zgrbančeno ter je kazalo vedno veselega, šaljivega moža. Bil je v irhastih hlačah, ki so bile že same starosti vse rujave in oguljene in tako prostorne, da bi bil lahko še enega Pèkca va-nje spravil. Črevlje je imel podšite na kveder s širokimi štebali iz svinjske kože, ki so mu segali samo pod kolena. Život sta mu krila debela srajca iz domačega platna in rdeč škrlatast oprsник z debelimi gumbi, kakoršni se še vidijo dan današnji pri starih možéh, na glavi pa je imel bel, vohast slamnik, ki je imel na vseh krajih že dosti lukenj.

Po kosilu spravi Pèkec svojo ropotijo pod kozolec, kamor so mu nanosili oče mnogo desek ter mu skrbno vse dopovedali, kako naj naredi duri in omaro, da bode pripravna za mleko in drugo potrebo. Da bi pa Pèkec ne delal po svoji glavi, ostali so pri njem, da bi mu še tu ali tam kaj pokazali, kar bi bilo po njih misli bolj prav.

„Bog in sv. križ božji! bomo pa pričeli počasi,“ reče mož in jame premetovati in ogledovati deske, da bi si izmed njih pravo izvolil. Tiho in mirno sem sedel na leseni kobili in čakal priložnosti, da bi mož začel kaj pripovedovati.

Po sreči ni bilo treba dolgo čakati. Pèkec pogleda svoj tobačni mehur in pravi: „Sembrej! tobaka mi bo zmanjkalo, ne vem, kdo pojde po-nj.“ Ko bi trenil, bil sem v hiši ter prinesem tobaka, ki sem ga bil že včeraj za-nj pripravil.

„Nate,“ rečem mu, „danes vas jaz preskrbim ž njim, če mi boste kaj povedali, kako ste včasih vsovali.“

„Aha,“ pravi starec, „pa rad slišiš kaj tacega jeli, ha, ha! Ali hočeš, da ti povem, kako sem se s hudičem metal, kaj?“

„S hudičem ste se metal?“ jamem se mu smejati, „povejte no tedaj, kako je bilo.“

„Da, prav s samim rogatim sem se metal. — Jaz sem bil včasih strašno poreden, kakor so sploh taki-le mladi fantje. Povsod sem moral biti zraven, če ste le dve babi s palicami skupaj vdarili. Nobena noč ni pretekla, da ne bi bil po vasi rogovilil, pa poslednjič

sem jo vendar izteknil. — Rajni stari Prasnec gori pod Orehom, — Andrejček, ti si ga že poznal — tisti Matevž, ki je včasih télca skupljeval, imel je grozno lepa jabelka, ki so bila prav kmalo zrela. Stari pa se je za nje strašno bal, raji bi bil dal dušo iz sebe, nego jabelko z drevesa. Fantini smo večkrat poskušali mu je otresti, — saj za nje nam ni bilo tolikanj, le kljubovali smo mu, — ali starec je je čuval vsak večer z nabito puško. „Veste kaj,“ pravim nekega večera tovaršem, „dajmo nicoj starega nekoliko postrašiti, on je grozno plašen. Jaz pojdem sedaj-le tje, pa bom privezal srebrot vrh jablane, ter jo napeljal čez mejo na pot, sedaj še starega ne bo na vrtu. O polnoči pa se priplazimo tiho za mejo ter začnemo jabelka tresti.“ — Kakor rečeno, tako storjeno. O polnoči se zberemo za mejo. Stari je moško koračil po vrtu in tobak pihal, čez nekaj časa pa se vleže pod jablano, puško pa položi zraven sebe. „Sedaj le,“ rečem tovaršem, „sedaj le je čas,“ in ko bi trenil potegnemo srebrot, in jabelka se vsujejo kakor toča na dedca. — „Kdo je gori!“ začne vpiti starec in skoči po koncu. „Mi greš koj doli, če ne — bodem pa ustrelil!“ — Še enkrat pomajemo in zopet se vsujejo jabelka na-nj. Nekaj časa gleda, videti pa, da ni nikogar na jablani, stisne klobuček pod pazduho, tisti širokokrajni, naredi grozno velik križ in ves prestrašen reče: „Bog in sv. križ božji. Tresi je v imenu božjem, kdor si gori, jaz ti jih ne branim!“ in pri tej priči plane čez plot naravnost v kaščo. Mi smo se smejali, da bi bili kmalo popokali, ker smo dedca tako opeharili.“

„Kaj pa ste z jabelki počeli?“ prašajo oče.

„I kaj, pustili smo je, še mar nam ni bilo za nje, le Prasnecu smo hoteli nagajati. — Le počakaj, bodem še dalje povedal. — Nekaj časa smo še ležali za mejo na trati, kar pravi ranji Klemenov Luka: „Veste, fantje! tukaj ne bomo ležali, mene že zebe, idimo rajši k Malenskemu Jožetu pit.“ „Le idimo,“ pravijo drugi, jaz in pa tisti Českov Janez, ki je potem pri vojakihi umrl, pa praviva: „Le idite krompirjevci, ki nimate nič korajže, midva pa ne greva. Pojdeva raji v vas v Negastrnje, bova pa pri starem Koširji brinjevec pila.“ — Pa sva šla.

Mi smo mi
Vsak pa ni,
Iz kraja smo tacega,
Zvaljamo vsacega, —

to sva vedno pela, koder sva hodila. — Rajni Českov Janez je takrat tisto Mežnarjevo Nežo zabavljaj, — saj si jo poznal, ne, — ki se je potlej tje v Gradišče omožila, jaz sem pa z njim hodil, ker je večkrat dal za kak frakelj brinjevca pri Koširji, in pa prijatla sva že bila od nekaj. Prideva gori pod Čurnov kozolec. „Tukaj-le me počakaj,“ pravi Janez, „kmalo bom prišel, potem greva pa pit.“ Pod kozolcem je bil velik kup sená. Jaz sem bil že truden, torej si mislim: „Kaj bom stal tu, kakor hrastov štor; kedar pride nazaj, me bo že poklical, če zaspim,“ in vležem se tebi nič meni nič na senó,

klobuk pa si denem pod glavo. Pa komaj se dobro vležem, kar nekaj pod menoj tako strašno zakriči, da mi je kar po ušesih zazvenelo, in mrva se začne pod menoj vzdigovati. Jaz skočim kviško in bežim, kar morem, čez njive; sam nisem vedel kam, tako me je bilo strah, še klobuk sem pustil pod kozolcem. Še le ko pridem tje do Peščenika, se ustavim.“

„Kaj pa je bilo v senu? prašam ga.“

„Ovbe kaj, tista Veselova Urša je bila, ki je bila nora, pa kdo bi se bil takrat tega domislil! — „Kam pa hočem sedaj iti,“ mislim si, „nazaj ne grem za noben denar; že vem, k Tomcu pojdem, bodem pa gori prenočil. Klobuka sicer nimam, pa nič ne dé, mi bo že hlapec Tone kako klofuto posodil do jutri.“ Kakor sem sklenil, šel sem naravnost proti Lôkam. Pridem do Podložja; kar se zasveti nekaj iz grmovja, in na Šimenčevem travniku zagledam dva goreča kozla, ki sta se trkala. Meni začno lasje vstajati, in čeravno sem imel vse razkuštrane in zvite, vendar mi je vsaki stal tako po koncu, kakor sveča; toliko sem čutil. Bal se sicer nisem nič, bil sem takrat ves drug tič, nego sem pa sedaj, ko me je že starost potlačila. Močen sem bil, da sem poln voz bukovih drv pri zadnjem kolesu vzdignil. „Ali se je vsem hudičem nicoj pekel odklenil ali kaj li?“ pravim sam pri sebi, „da me preganjajo; kaj mi je začeti? Nazaj ne grem, ker sem že večkrat čul, da se ne sme vrniti pred strahovi. Naj bo, kar hoče, dalje pojdem, živega me vsaj ne bo pohrustal. Počasi jo maham dalje in vedno gledam na travnik, kjer sta se kozla vedno huje beškala. Pridem na ovinek, kjer se poti križate. O kozlih ni bilo ne duha ne sluha, sredi pota pa je stal velikanski zelen mož s puško na rami. Oči so se mu svetile kot oglje, in zdelo se mi je, da je imel tudi rogé. Krog in krog njega je bilo polno psov, majhenih in velikih, in ti so tako strašno lajali, debelo in tanko, da je kar odmevalo po gozdu. „Ti imaš puško,“ mislim si, „jaz imam pa kol,“ in pri tej priči odlomim v Matevžetovem plotu debel drog in tako oborožen koračim proti njemu. „Bodem videl, če se bo ognil, ali ne,“ pravim sam pri sebi in moško nesem odlomljeni drog na rami, pa hudoba se ni hotela ogniti. Psi so zijali čez pot in lajali proti meni, zelenec pa je stal nepremekljivo med njimi. „Ogni se, ali ti dam po glavi!“ zahruščim nad njim, ko pridem blizo; — pa nič. — Jaz čakam — čakam — pa zelenec me je le gledal. „Ti sirovenka ti, misliš, da se te bom res bal! Če si hudič, te ne bo nič bolelo, če pa nisi, te pa bo,“ in pri tej priči mahnem z vso močjo po njem. Pa kakor bi bil po senci udaril, nič nisem zadel, kol pa mi je odletel iz rok daleč tje v grmovje. Nekaj časa čakam — strah mi je začel že nekoliko po udih gomezeti; — pa ne premišljam dolgo: zgrabim zelenca čez pas in hočem ga vreči s pota, pa v tem hipu spusti tudi on puško, zgrabi me čez pleča, in drže se navskriž jameva se metati. Stiskal sem ga k sebi tako močno, da sem menil, vsa rebra mu moram polomiti. Ali me je tudi on tako trdo držal, ne vem, ker nisem menda takrat nič čutil. Enkrat sem ga imel že skoro na tleh, pa spak se mi je izmuzal izpod rok in zopet zravnal se. Vlačila sva

se dolgo časa sem ter tje po poti, poslednjič prideva do starikovega gabra. Zelenec me zgrabi z vso močjó, nasloni me na gaber, oklene se z obema rokama debela, ter me tako pritisne na gaber, da sem menil, vsa čreva morajo iz mene skočiti. Napel sem vse moči, da sem se ga oprostil, potem pa sem jo udaril naravnost čez gozd proti veliki cesti. Tako sem jo pletel po hosti, da so se mi šestletne smreke in borovci kar pod nogama pripogibali. Za menoj pa se je krohotal hudobec tako strašno, da me je kar mrzel pot oblival.“

„Kaj pa so psi počeli, ko sta se metala?“ vprašam ga.

„Psov mi ni nihče žalega storil; le potem, ko sem bežal, lajali so in tulili za menoj, in postal je tak vihar, da sem menil, vse se bode na-me zvrnilo. Kako sem tedaj domú prišel, sam ne vem. To pa vem, da sem več molil, nego vseh sedem koferníc. — Drugo jutro pride Janez k meni.“

„Kam pa te je bil vrag nesel sinoči?“ začne me kregati, „da te ni bilo nikjer, samo klobuk sem našel pod kozolcem — na, tu ga imaš. — Je-li, da si šel k Malenskemu Jožetu.“

Jaz sem mu pravil, kaj se mi je prigodilo, on pa le ni hotel verjeti. Pa naj bi bil on to skusil, stavim kar je treba, da bi bil iz kože skočil.

Pa tega namrkaja še ni bilo konca. Tri noči zaporedoma me je hodil klicat. — „Miha!“ zavpil je. Jaz sem mu pa pod odejo fige kazal rekoč: „Ti me v úho piši! —

Pa gotovo bi mi bil rogaček še delj časa nagajal, ko bi mu ne bil drugače podkuril. — Šel sem bil namreč še tisti teden v Kamnik k menihom, da bi me oprostili te grdobe; kajti k domačemu gospodu fajmoštru si nisem upal iti.

Koj na mostovžu srečam starega meniha, ko pridem v kloster.

„Kaj pa bi radi?“ vpraša me.

„Ovbe, veste kaj, gospod! hudič mi vedno nagaja — Bog in sv. križ božji! Prosil bi vas, da bi to spako, kakor že bodi, odgnali.“

Menih je hodil nekaj časa gori in doli ter bral iz nekih majhenih bukvic. Zdelo se mi je, da se mi je večkrat pomuzal. „Aha,“ mislim si, „sedaj smo pa na konji. Gotovo ima črne bukve v rokah, zdaj zdaj bo rogačka panal.“

Ko bukve zapre, ošteje me nekoliko, česar mu nikakor ne zamerim, ker sem bil res poreden; potem mi da nekaj prav tečnih nauk, rekoč: naj se po njih ravnam, da se mi potem ne bo treba bati hudiča; tako me je odpravil iz klostra. Potem nisem hotel več hoditi po noči s fantini v druge vasi, le doma sem včasih še nekoliko povasoval. — Toliko pa rečem, da s hudičem bi si ne želel nikdar več metati se.“

Tako je končal starec svojo povest ter mi obljubil drugo jutro še kaj več povedati iz svojih mladih let. Med tem pa so prišli tudi mati nas klicat k južini.

Ponočni jezdeci.

(Zložil Fr. L. v. c.)

Blisk žarni z vihar nih oblakov
Noč temno razsvitlja strašno,
Da vidi se truma junakov,
Ki jezdi čez polje ravno.

Pred njimi poveljnik jezdari
Možate, visoke rasti,
Pogum pa obraz mu bojari
In temne mu vžiga oči.

Na strani njegovi jekleni
Nabrušeni, bridki je meč,
Ki v bitvi marskteri strupeni
Rosé jemal glave je preč.

Do pasa pa siva že brada
Pokriva mu prsi močné,
I solza za solzo mu pada
Med njene sreberne lasé.

Oj kdo ste vi, črni junaki!
Ki jezdite v vihiro in noč,
In ktera v nevihti vas taki
Preganja nevbéžljiva moč?

„Mogočnega kralja Matjaža,
Gospoda neštevnih svetov,
Junaška jeklena smo straža,
Oklep in pa ščit smo njegov!“

„Mi spremljamo svoj'ga gospoda
Povsod kakor više moči;
Zdaj gremo — a naša osoda
Dopolnjena vendar še ni.“

„Ko dan bo zazoril slovanski,
Ko se prerojeval bo svet,
K slovesnosti preveličanski,
Mi pridemo, pridemo spet!“

Razlegajo v zrak se glasovi,
In dalje čez polje ravno,
Po gori bučijo gromovi,
Junaci pak jašejo v njó.

O nekdanjih Slovanih v Retiji in Helveciji.

(Spisal Davorin Trstenjak.)

Da so bili Norenci Slovenci in Rhaetom mejaši, za to nam je pretehten dokaz tudi odlomek galske zgodovine Velleja Patercula (glej Larius Comment reip. Rom. L. I pag. 85—86).

Vellej pripoveda, da so prišli Rimljani do mej norenskih in se tam naselili. Postavili so bili žertvenike svojim domačim bogovom, pa so tudi pustili neoskrnjen tempelj prvotnih stanovnikov. Pa poslušajmo Vellejeve besede: „In ipsis Noricorum finibus civitatem cinxerunt, quam appellabant Cisara, ex nomine Deae Cizae, quam religiosissime colebant. Cujus templum quoque barbarico ritu constructum, postquam eo Colonia Romanorum deducta est, inviolatum permansit, ac vetustate conlapsum nomen colli servavit. Nono die, quum eo ventum est, quum

s dies Deae Cizae celeberrimus ludum et lasciviam magis, quam formidinem ostentaret itd.

Boginje Cize, Cice ne pozna keltska mythologija; tudi v novokeltskih besednjakih ne najdeš takošne besede. Ali znana je v slovanski mythologiji.

Omenja je J. K. Knaut (Prodrom. Misniens.) in jo primerja Cereri: „Ceres sive Ciza, Dea mammosa et altrix omnium rerum et alma mater“ (pag. 379). Čudovito je, da opat Urspergenski (pri Knautu pag. 308) o njenem častji to isto piše, kar Vellej Paterkul „quam religio sissime colebant;“ in Naruszewicz (pag. 138) še dostavlja, da so jo posebno nerodovitne žene na pomoč klicale. Knaut (pag. 296) piše dalje, da so jo posebno v lužiškem mestu „Zeit“ (Cice) častili, in da je to mesto po njenem častji ime dobilo. Tudi Grimm (deutsch Mythol pag. 188) omenja boginje slovanske Cice rekoč: „Das Hauptfest ihr zu Ehren fiel als Dank-sagungsfest für die Früchte der Erde als Nahrungsmittel in die Herbstzeit und wurde mit Spiel und Freude (primeri Vellejevo „ludum et lasciviam“) begangen.“

Govorita še o tej boginji Falkenstein (Prodrom antiq. pag. 72) in Wagner (Geschichte der Stadt Salfeld, 1 Heft, str. 32), — virov dovolj za njeno resničnost.

Že Knaut (296 in 379) je ime razložil: „Cic Slavorum lingua mammileas notat, Deam itaque mammillarum Cīcam interpretantur.“ In res le slovanski in novonemški jezik imata enako poznavanje za ziske, slovenski: cicek, cecek, cizek; hrvatsk: cica, primeri slov.: cecati, cucati, saugen. Novonemški: zitze je iz staronemškega tite, anglosaks: titte, engl.: teat, starovisokonemški: tutta, gršk: *τιθη*, ruski: titika, papilla, romansk: (Kuvwaelsch) tetta, gothsk: daddjan, saugen, starovisokonemšk: dutto, štajerskonemški: tuttel, novokeltski, in sicer v kimerščini: didi, diden, papilla, s katerimi se vjema češko: dundati, lactere, slov.: dunda, dekile z velikimi cečki. Zraven tega še pozna slovenščina: sisati, zizati, cizati, sisek, *) zisek, cizek, ruski: sisat in sosat, lactere, primeri cizra, cizek, Erbse in Brusterbse.

Ciza je bila tedaj zemeljska boginja, in mi smo že v Kurentovem častji našli bahiški značaj („ludum et lasciviam“); pa tudi pri častji Zolote — zlate Babe zemeljske boginje najdemo, da so okoli njene podobe viseli godbeni nastroji, s katerimi so od časa do časa kriko in viko delali (primeri Tkany II, 210).

Vellej piše, da je bil deveti dan najslavniši v častji boginje Cize, in znano je, kako sveto je bilo čislo devet Slovanom. Mesto Retra je stalo na devetih otocih, in je imelo devet vrat; na so-

*) Na koroških slovenskorimskih kamnih se bere žensko ime Sissia (Ankershof. 568) na marenberških Cisiacus. Ciza ne more biti nemška beseda, ker stara nemščina ima obliko: tite.

dnji dan bode devet solnc svetilo po narodnih spevih slovanskih. Tudi suffix imena mesta Cizara je slovenski; primeri: košara, butara itd.

Velje je živel do leta 31 po Kristovem rojstvu, torej v prvi dobi premage Norencev po Rimcih. Tacit je pisal proti koncu prvega stoletja po Kristu, in že imenuje reko Inn (Aenus) kot mejo med Rhaetijo in Norikom. Tako so utegnili Norenci v predhistorični dobi biti naseljeni blizu do reke Amper, Amber (sanski ambhra, staroslov.: amber, novosl.: ôber, obel, serbski: ubao-ubar — ubal poznamovanje za vodo — studenec itd.), do gornjega Ina, (lat.: Aenus, sanski: anna, voda, slov.: Una, Unica, z aphaereso: Hana, imena rek), in do Adiže (Etsch), ker tam se vleče silno pogorje kot naravna meja proti prebivališčnemu in jezičnemu okrožju Rhaetov. Po tem takem bi bilo še lahko spadalo vodno okrožje Loisahe, inska dolina do Landeka in vodno okrožje Eisaka v obseg starega Norika, in Muchar se ni tako zelo zmotil, ko mesta Cizara v vodnem okrožju Loisahe in Isura išče.

Na jugu je Norensko mejašilo na Alpe, in sicer norenske, med ktere se je šlo do blaške pogorje na tirolsko-beneški meji; — južna meja se je torej vlekla v ravni črti od virov Rience do virov Save čez Tarbiž (Tarvis), Karvanke proti Trojani na Kranjskem. Severni in severnozapadni Norik so že zgodaj keltska plemena obsedla, in slovenske prvotne stanovnike nekaj proti severju za Karpate, nekaj proti iztoku potisnile, tako da je bil za Rimljanov ves „Noricum ripense“ do „montes Ceti“ v oblasti Keltov. Le „Noricum mediterraneum“, to je, okrožje od virov Drave prek milstatske jezera, in od onod čez koroški Strassburg, kraj iztočne meje nekdanjega judenburškega okrožja, kaže še za Rimljanov slovensko žiteljstvo. Norika je tedaj razun porimčenih mest za Rimljanov gotovo bilo slovenskega polovica današnjega Koroškega, in vse Štajersko od solčavskih planin čez Slovenjgradec, Pohorje, Radel, švamberške planine, vsa Kanjuška (Kainah) solvljanska (Sulm) in lazniška, dravska in savinska dolina. Od Celeje prek Hoč, kraj podnožja Pohorja na Maribor, Lipnico, Gradec, od onod kraj virov Rabe prek kraja „montes ceti“ do Cetia *) v okolici dnešnjega Klosterneuburga se je vlekla iztočna meja Norika, in začelo Panonsko. Ves južni, srednji, iztočni in severnoiztočni Štajer pa je tudi bil slovenski, ker Panonija tje do Dunaja je imela razun pozneje se naselivših keltskih Bojev v okrožju nežiderskega jezera slovenske prastanovnike.

To potrjujejo starine, v imenovanih krajinah najdene, mythologični simboli na slovenskorimskih kamenih, in slovenska imena mest in postaj. Severno Koroško, Solnograško, gornje Avstrijsko kraj desnega brega Dunaja je bilo za Rimljanov že celo napolnjeno s keltskimi prebivavci; to potrjujejo najdene starine in keltska imena

*) Cet pomenja v slovenščini breg, primeri Cetinje, Cetin, Bergfestung na Hrvaškem, Cetina bregovat kraj na Štajerskem. Pis.

mest in postaj, akoravno nektera kakor: Juvavum, Igonta, Fragisa itd. še opominjajo, da so pred prihodom Kelto v iz Gallije po vsem Noriku bili Slovenci prvi stanovniki. Da so se Galli od zapada proti vzhodu naseljevali, to trdijo vsi stari zgodovinpisci, in jaz sem to resnico v svojem pretresu: „od kod so prišli Galli v Norik in Panonijo?“ iz virnikov rimskih in grških klasikov, kakor mislim, do belega dokazal. Ne gledimo vsega s keltskimi očali, in narodnost prebivavcev oplaninskih dežel (Alpenländer) in dunajske doline nam ne bode „Räthsel,“ kakor že ostroumni Ottfried Müller toži; spoznajmo v Norencih, Panonih in Karnih Slovence, in ne bode nam treba posebnih poznavovanj, kakor „halb keltische Karner“ (Diefenbach, Orig. europ. 135.) „wahrscheinlich Kelten“ (idem l. c. str. 74) ali „Norici aus theils illyrischen theils ligurischen Grundstoffen“ (idem, l. c. str. 135)!!!

Ako so Karni bili „halb keltisch“ — kaj pa je tedaj bil drugi „halb?“ Kteri klasik je kedaj iskal v Karniji in Noriku — Illyre ali pa ibernske Ligure? Pa dokler bodo še učeni pisali: „Das Schlimmste für Oesterreich war, dass die eingebrochenen Slaven nicht gut wieder abziehen konnten“ (Diefenbach l. c. 199), tako dolgo ne bode dobilo slovansko zgodovinoslovje svojega priznanja. Zgodovinoslovci bi vendar ne smeli imeti strasti politikarjev. —

Že enkrat sem omenil, da še dandanašnji stanujejo v vališkem kantonu v dveh vesnicah Slovenci, ktere Nemci Hune imenujejo. Šafarik nima prav, ako misli, da so sredovečni nemški pisatelji Sloane zaradi tega imenovali Hune, ker so bili pod hunsko oblastjo in prisiljeni v Atillovi vojski z Huni vred po svetu vojskovati se. Veliko plemo Slovanov se je samo imenovalo Veleti, to je orjaši, stramori od velet, val, vol, vel, ime indoslovanskega oblačnega daimona, kačnega — zmajskega orjaša, sansk: vala, varetra zend: verethra. Nemška poznavovanja za orjaše so: iom, hyne, hune, zato se slavno mesto polabskih Slovanov: Volin (saks: Vineta, to je: vendica) pri Nemcih veli: Jomsburg, Hynasburg, kar je prestava slovanskega Volin, in velikanske mogile Slovanov „volotke“ Nemci imenujejo: Hunengräber, to je: Riesengräber. Ali niso Slovani vališkega kantona nekđaj tudi sami sebe Vale, Vališe imenovali, in ni nemško poznavanje Hune zopet prestava slovenskega val, vališ? Čudovito je, da se dosti topičnih imen na Vališkem imenuje po valu, velu, veletu, kakor: Velaka, Velura, Velusa, Veluta, Velutava, Velunura, Velunica, Velavura, Velakuna itd., (glej Steub. Die Urbewohner Rhaetiens).

V tako imenovanem romanskem jeziku je najti več čisto slovenskih besed, postavim: bab, oče, hrv.: babajka, bersar, peči, slov.: beržolica, Rostbraten, sansk: bhrdž, lat.: fulgeo, blasem, Tadel, slov.: blazen; bratsch, Elle, slov.: prač, brenta, Butte, Kübel, slov.: brenta, scaglia, Spann, slov.: skala, mulaun, Schabe, slov.: mol, scarza, Rinde, slov.: skora, skorica, torta, Ruthe, slov.: terta, zapin, Holzhacke, slov.:

cepin, od cepati, gada, Zeichen, slov.: god, terminus, grip, Felsen, rezijanski: gripa, pečina, narunkels, Nieren, polsk.: nerka, musch, feucht, slov.: mužno, meisa, Tisch, slov.: miza, tschendra, Asche, slov.: škindra, iskra, tschaig. bunt, slov.: čogast, tschontschar, plaudern, slov.: čenčati, scadela, Schlüssel, slov.: skleda, tschikra, Baumstock, slov.: čok, crap, Gries, slov.: krupica, kamuč, Gemse, Steinbock, rezianski: kamoča, slov.: kamca, zokla, hölzerne Schuhe, slov.: cokla itd., (glej Math. Conradi Lexicon, Romansch — Tudesch. Zürich 1828).

Na razgranji kantonov Uri, Bern in Unterwald stermi lednik, imenovan: Wendengletscher, in pod njim je dolina: Wendenthal.

V starih letopisih teh krajev se imenujejo Vendi „homines, qui vocantur Vinde“ (glej Acta churiensia v Koppovih Vindiciae), in iz rimskih časov je znano mesto helvetsko: Vindonissa.

Kedaj in od kod so Slovenci sem prišli? V sedmem stoletju, ko se je novo naseljevanje godilo, v zapadu niso dalje prišli, nego do tirolske reke Rience (Paul Diacon. 4, 41). Na iztočno-zapadni strani so sedeli Friulci, torej tudi ni bilo mogoče razširiti se do vališkega kantona; ravno tako ne od baltiškega morja sem; — to naseljevanje se je moralo zgoditi v pradobi v četrtem ali tretjem stoletju pred Kristom, ko so Kelti začeli črez Alpe v gornjo Italijo in dalje proti jadranskemu morju tiščati.

Že učen Nemec Mannert (Germanien st. 499–501), kteri tudi trdi, da so že v pradobi med Karpati in jadranskim morjem Slovenci stanovali, že ta je spoznal to resnico, rekši: „Durch keltische*) Einwanderungen wurde wahrscheinlich das Urvolk verdrängt. Zurück nördlich über die Donau oder gegen Westen in die Gebirge der Rhaeter?“ Mannert je najprej, kakor tudi Šafarik krivo mislil, da so bili slovanski prebivavci Norika, Panonije in Karnije popolnoma za Karpate vrženi; vendar novejša preiskave nam pričujejo, da so še za Rimljanov tu Slovenci stanovali, ako ravno jih je bil velik del proti serverju in proti iztoku pregnan. Gori smo se prepričali, da so za Velleja Paterkula Slovani še segali na drugo Retijo. Čuli smo pa tudi, kako obilno se je Keltov v severnem in severozapadnem Noriku naselilo. Iz onih strani so utegnile velike trume Slovanov v helvetske planine pobegniti; pa tudi Kelti so jo tiščali proti zemlji starih slovenskih Karnov; tako je mogoče, da so tudi iz Karnije proti zapadu v helvetske planine trume slovenske pred nasilnostjo Keltov pobegnile. **)

*) Ko so pozneje za J. Caesara v norensko okrožje keltski Boji pridrli, je kralj Norencev Voecio Caesarju pomagal boje premagovati in mu je poslal za gradjanski boj 300 jahačev (Strabo IV. Caes. Bell. civ. I.); dokaza dovolj, da Norenci in Boji niso bili enakega plemena in jezika.

**) Zato se mesto Zizers v Graubündtnu ponaša, da je tam stal slovit tempelj boginje Cize, in da je mesto po njenem častji dobilo ime (glej Jahrb. der. Lit. XXV. 180).

Sosedje starih slovenskih Karnov so bili Veneti. Mannert in Šafarik je imata za Slovence, ali meni se vest Herodotova (I, 196) najverjetniša dozdeva, kateri Venete Illyrom prišteva.

Malten (Bibliothek der neuesten Weltkunde I. str. 28—50, 190—216) omenja pečnih parm (Felsengrotte, v Solčavi parma-grotte), ktere Nemci Hunen-grotten imenujejo. Take parme se nahajajo tudi v drugih slovanskih zemljah, postavim v Kijevi, v Ojcovi na Krakovskem, v Sobori v nitranski stolici itd.; gotovo so bile enkrat svetišča bogov in nas opominjajo na parme v Elori, Salseti, v Elephantini na Indijanskem. Malten piše, da je vališko ženko po ceni rude poprašal, in sicer po francoski, nemški in taljanski, pa mu nič ni odgovorila; ko pa jo je po vališkem prašal: Keh voljes por li sti petra? (Kaj voliš pro isto rudo?), mu je rekla: Štiri bac (Batzen nemško ime za denar). Malten je tudi na poti od „Hunengrotte über Gradetz nach Sitten“ nekoliko valiških besed zapisal, in sicer: čiva, koza, ruski: ciba, kibek, Hütte ruski, kibitka, lehkí pokriti voz; laz, Bergfläche, slov.: laze, valance, krogla snega valjajočega se iz planin, jeli ni: lavine skazeno iz: valina? Primeri gamazen = magazen, zajik = jazik, repetnica = perotnica, kopriva = kropiva in več takošnih besed, v katerih so glasniki prestavljeni.

Topična imena so: Banie, Biel, Gradec, Heremence, Grona, Luk, Visoje.

Še več drugih topičnih imen najdemo na Švajcarskem v pričevanje, da so se bili tam Slovani naselili, postavim: Fahr-Windisch, Glad, Boudry (primeri: Bodriči severnoslov. rod) Černec, Jenac (Jenatz), Kenic (Könitz), Čarlina, Čerlic, Laasen (kjer je imenitna kopel, primeri češko: Lazen, kopel, toplice), Muta, Maloja, Čapina, Tasna, Tuz, Lis, Horb, Dubin, Savinerthal, Vorben itd.

Mi imamo torej neovrgljive dokaze, da so Slovani tudi enkrat na Švajcarskem naselbine ustanovili. Ker zgodovinopisci one dobe ne reko, da bi bili leta 592—595 po Krist. na novo prišedši Slovani v zapadu bili dalje prišli, kakor blizo do Ina, po tem takem segajo one naselbine v starejše čase. Utegnil bi kdo zavriniti, da so švajcarske naselbine menda iz časov hunskega vlaka, ko je Atila Rimljane v Galiji prijel, in se pri Chalonu premagan, čez julske planine proti Akvileji vzdignil. Ne verjamem; Atila je preveč na katalanskih ravninah trpel, in gotovo ni bil nagnjen le ene trume svoje vojske razpustiti, tudi kaj takega ni še nikdo trdil. Ker že Strabon piše: Raeti et Norici usque ad alpium summa assurgunt, et versus Italiam vergunt, alii Insubres, alii Carnos, et quae vunt circa Aquileiam attingentes, dalje: Vindelici et Norici montana exteriora tenent. (Strab. III in IV), bilo je razširjenje v helvetske planine mogoče. Kakor so bile keltske betve po Noriku in Panoniji, enako morskim otokom, razškrpljene, tako so tudi znale slovenske po Helveciji Kelte razškrpiti.

Znamenita je še ta okoliščina, da so Norenci že davno bili „amici senatus populiue romani,“ in tudi v večji prijaznosti z Nemci, kakor s Kelti, in da je sestra norenskega kralja Vocia bila omožena z Ariovistom, kraljem nemških Suevov (Caesar. B. G. I, 53). Mogočen rod Suevov je za Caesarja in Avgusta segal do druge Rhaetije (Vindelicije); tako znanje in občenje Norencev s Suevi ni bilo ravno težavno.

Ime norenskega kralja Vocio po obliki, kakor bolgarsko: slipio, nemio = slep, nem, ima gotovo čisto koreniko, kakor slovenska imena Voc, Vocela, Vucela, staročesko: Vok.

Značaji iz življenja našega naroda.

(Spisuje F. Kočevar.)

Obiskal sem neki dan prijatelja slikarja, ki je ravno kar z olovko po papirji čakal. Kaj risaš? vprašam ga, ko stopim v izbo. „E jezi me — odgovori — narisal sem že več ko dvajset drevesnih podob, pa še vsaka se mi je skazila.“ Jaz pogledam v risanje, in nekatere podobe se mi niso zdele ravno napačne.“ Vsaj ta-le drevesna podoba je dosti dobra,“ rečem ter s prstom eno pokažem, „kaj jej pa manjka?“ — „Res, ta-le je še ena najboljših med vsemi, pa vendar je slaba.“ — „Pa zakaj?“ — „Vse preveč pravilna je, tako je djal moj prijatelj, in zató ne veljá. Kedar hoče slikar drevo naslikati — začel mi je razlagati — ne sme ga naslikati takega, kakoršnih vidimo po naših drevoredih, na zvezdi v Ljubljani ali pa na južni promenadi v Zagrebu, ktere umetni vrtnar vsako pomlad gosenic in lišajev otrebi in obreže, ki imajo ko sveča ravno deblo in ko jabelka okroglo krono; ampak on si mora vzeti drevesno podobo, kakoršna je zrasla sredi gozda v teku stoletij, s slokim trohlím deblom, v katerem so se že vdomili polhi in polži in druga golazen; z vejami, ki so polomljene kakor kosti tistih razbojnikov, med kterima je bil naš Odrešenik križan; z razpuljenim vrhom, kteremu se pozna, da ga je že marsikteri vihar lasal, če ne celó strela va-nj treščila.“ „Kedar slikar čopič v roke vzame“ — čez nekoliko časa nadaljuje — „da kaj naslika, kar bi utegnilo gledavca zanimati, poiskati si mora nenavaden nevsakdanj predmet; in če tega ne stori, mora pa predstavljati navadne vsakdanje stvari v mikavnih zanimajočih položajih, v nerednih slučajih. Vojnika nam ne sme predstaviti v paradi stoječega, ampak ko junaka v boji se borečega; ladije nam ne sme predočiti plavajoče po mirnem morji, ampak po valovih metano ali razbito na skali ob morskem zobu!“

Tako je govoril moj prijatelj risar, in jaz se bom po njem ravnal. Opisal ne bom navadnih ljudi, ki živé kakor ura na farnem zvoniku, ki se vsaki dan v določen čas navije in vsake kvatre en-

krat namaže. Jaz ne bom opisoval ljudi, ki redno obedvajo, kedar o poldne z velikim zvonom zvoni, ki na vsako nedeljo čisto košuljo oblečejo, ki se dajo poprej trikrat oklicati, predno se oženijo, ki grešno živé in skesano umrjô, kakor je že navada današnje dni. Pa tudi takih ne bom opisoval, ki si vest skozi vse leto dan na dan z novimi grehi obtežavajo, če pa pride velika noč, jih celo butaro pred fajmoštrom v spovednici odložé, da si prostor za spet nove naredé, ampak take bom opisoval, ki je osoda suje po svetu, kakor konjsko kopito kamen po cesti; ki ne spé v pernicah, vsaki dan na novo zrahljanih, ampak če je treba, nemara v koprivah.

Moji značaji bodo originali!

Ta pa ni original, ki še ne vé, kako bi se useknil, če je rokavčič domá pozabil; ki prec po dristlji seže, če je le en dan zaprt. Osebe, ki je bom drugo za drugo pred bralca pripeljal, ne bodo idejalne, izmišljene, ampak žive, resnične, kakoršnih vsaki dan srečavamo po mestnih ulicah in po vaséh. Morebiti se bo ta ali uni bralec semtertje zadetega čutil; zató že naprej povem, da ni moja namera, koga žaliti, beseda pa tudi ni konj. Če bo že kje kako želo, strupeno ne bode, in da tudi ne bo pikalo, ovil ga bom kolikor mogoče v rahle besede. Naredil bom kakor soldatje, ne v smrt-nem boji, ampak na vežbališču, ki na koncu dolgega lesenega droga debelo bunko navežejo, da drug drugega krvavo ne rani. Kakor sem rekel: samo nameril bom, sprožil in ustrelil pa nikdar.

Prvi značaj, ki ga pred bralca postavim, je:

I. Butelj - Matevž.

Skupaj sva v šolo hodila, in zató ga prav dobro poznam. Jaz sem bil, ko so moji starši še živeli, sin rokodelskih „purgarskih“ ljudi. Mene je posadil gospod „lerar“ v eno srednjih klopí zraven kovačiča, krčmariča, krojačiča, ključariča in kakor se že zovejo razna rokodelstva. Pred menoj v prvih klopéh so sedeli sinčiči mestnih honoracijorov: šibki fantiči z bledimi obrazi. Tam doli pa pri vratih in okoli peči, tam je sedel naš Butelj-Matevžek, v tako zvanem „žezlponki.“ Bile so sicer zadnje klopí vse polne mladih Butelj-Matevžkov, pa mi bomo večidel le v ednini govorili, ker so si bili vsi enaki, kakor sluka prдавцу.

Med prednjimi in zadnjimi klopmi je bil vedni boj. Mi v sredini smo se držali bolj po robu. Honoracijorčiči se niso nikoli s Butelj-Matevžkom ne sprijaznili ne pomirili, ta pa ž njimi ne. Butelj-Matevžek se je zmerom le sam branil in boril. Honoracijorčič je pa imel silnega zaveznika, in ta je bil sam gospod „herlerar.“ Če je Butelj-Matevžek védoma ali nevedoma kak paragraf „šulgesecov“ prestopil, koj ga je zatožil kak honoracijorčič, in potem je bil veliki „autodafé“ v šoli. Učitelj je Butelj-Matevžka včasih res neusmiljeno pretepaval. Tresel ga je za kuštrave lase, kakor voznik konja za prednjo grivo, kedar noče potegniti; uhlo mu je po trikrat zavil, da mu je kar gorelo in bučalo po glavi kakor v ulnjaku. Mi v

prednjih klopéh smo s „strahopočitovanjem“ nazaj gledali. Če je bil pravi Butelj-Matevžek, dal si je — pa ni zinil nobene — toliko leskovega lesa naložiti na pleča, da bi ga imel še odrasli dokaj nositi. Na videz se pa Butelj-Matevžek še zmenil ni, držal je nepremekljivo kakor zid; ne pa potrpežljivo pohlevno kakor jagnje, ampak trmasto kakor osel! Ali po šoli, kedar smo se po ozkih skalinah v vežo gnetli, dobil je ovadnik na skrivaj marsiktero bunko v rebra za tožen groš, da se je ves slok domú prijoal.

Butelj-Matevžek je hodil po letu večidel bos, včasih celó gologlav v šolo. Hodil je pa zató v šolo, ker so ga starši noter gonili. Starši so ga pa spet zató v šolo gonili, ker jim je berič napovedal kazen, če Matevžka ne bodo v šolo pošiljali.

Mene je zavida vredna sreča doletela, da me je učitelj celi klopi samih korenitih Butelj-Matevžkov za dekurijskega, za kaprola postavil. Imel sem dolžnost, paziti na njih redno obnašanje in je pred šolo izpraševati. Marsiktero mito sem na skrivaj prejel: sladkih koreninic in ključev, ali so mi pa obetali kako tičje gnjezdo pokazati. Moja milost je pa bila za take reči zmerom na prodaj. Iz prva se mi ni kaj dopadlo v tem novem društvu, ali v kratkem sem zapazil, da je kaj veselo življenje med njimi. Zmerom so imeli pod klopjo kako malo zabavico, kak tih dir in dej: ali so muhe lovili, ki so se po hrbtih v sprednji klopi sedečih pasle, ali so se za ušesi šegotali ali ščipali, ali barantačili, ali pa so si iz papirja očala izrezovali, kakoršna so učitelju na nosu kakor sedlo jahala, včasih si pa s tinto brke pod nosom namazali, ali še kaj drugega počenjali. Pa joj, če je učitelj poklical: Butelj-Matevžek „bajter!“ in Butelj-Matevžek ni bil „dapaj!“ In spet je brezovka pela in leskavka žvižgala okoli peči! To je bilo udrihanje, kakor da bi veljalo deset hudičev iz njega izgnati. Dobila je včasih cela klop brez razločka, naj so bili vsi krivi ali le samo eden. Leskov ogenj in brezova goreča smola je padala na vse kakor pri Sodomi in Gomori. Učitelj si je mislil, škodovalo ne bode, in zato je mlatil ne gledé, kod in kam bo priletelo. Da bi se pa Butelj-Matevžek česa naučil, da bi danes ali jutri kaj vedel in znal, to je bila učitelju deveta skrb, samo da je vsakega pol leta svoj „šulgelt“ prejel, drugega mu ni bilo mar. In zató je Butelj-Matevžek po dva, po tri leta v vsakem razredu čepel. Konec šolskega leta, dan skušnje, tačas je bil žalosten čas za našega Butelj-Matevžka! Prišel je sicer tudi on praznično oblečen, obut in počesan v šolo, ali to mu vse ni nič pomagalo. Med letom ga učitelj ni ničesa učil, konec leta ga pa tudi ni ničesa imel prašati. Vsakteri je še kaj dobil, če ne krone križevače, pa molitvene bukvice ali vsaj kak pozlačeni kipec. Butelj-Matevžki so se zadi na klopi spenjali in čakali, kedaj pride red tudi na nje, kedaj bodo enega ali drugega poklicali, pa zastonj, pozabili so jih. Že pri molitvi so solze nabirali, pri ameni so se pa v dveh debelih curkih slednjemu Butelj-Matevžku čez obraz vdrle. Ta žalost ga je pa srečno kmalo minila, ko je začel krave na pašo goniti.

Kakšen dobiček je imel Butelj - Matevžek od petih — šestih let, kar je v šolo hodil? Znal je svoje ime kvakasto napisati, in še to napačno, ker ga učitelj sam ni znal pravilno slovenski napisati. In od kod ta slabi vspeh? Od tod, ker so ga podučevali na tisti zloglasni način, po katerem so Dominikanarji Indijance v Ameriki Kristusove vere učili, najme v njem nerazumljivem tujem jeziku! In tako se je zgodilo; Butelj - Matevžek v šolo, Butelj - Matevž iz šole!

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

2. Saki jagar, koj goder na mladu nedelu hodi vu lov i koj dela sakojačke coprije prvo sunčenoga ishoda i koj baš nijednu mladu nedelu ne prepusti, da ne bi išel vu lov, mora hoditi iz drugoga sveta na ov se mučit i tret po noči i nigdar nê miren, nego tuliko let mora hodit, kuliko je mladi' nedel pošpotal i zateptal. Saki divji jagar ima sobom tuliko cuckov, da je človek ne more niti prebrojiti niti presuditi, i hodi samo po noči vu lov po šuma' i više put i po polju. On puše vu rog, kak pravi jagar, pôca a i cucki čvenkaju, kak da bi zajca terali, nu puška mu tak pôkne, kak da bi s pralkom po hrastu vudril. Nu divjega jagra je videti, spodoben je čisto našemu pravomu jagaru, i on nikaj človeku neče včiniti, samo mu človek mora dati mir, njemu se pokloniti i reči mu: dober večer pak oditi svojim putem. Cucki divjega jagara su črni i mali kak je dober maček i tak su črni, kak je na sem svetu žugek, samo su pod vratom malo beli i 'si su iste jednake glake i 'si do jednoga jednaki. Divji' jagarov ima i dendenešni a prvo trideset let bilo je jih išče više. Dendenešni veliju ljudi, da ih je išče vu Kalničkoj gori, Kaptolonjskoj gori (drži se Kalnika), vu Lokvi (gora Fodrocijeva), blizu Bogačeve, pod Kalnikom, vu Mačkojini (totu jih je bilo prvo, vezda se redko vidi i čuje), v Zamladenečkoj šumi, vu Ljublju (gora pod Kalnikom), vu Guščerovečkoj gori, vu Melincu (drži se Kalničke i Kaptelonjske gore, a sada je Fodrocijev), itd. —

3. Bil je jem put vu staro vreme jeden jagar jako zločesti. No to se je bilo dogodilo poklem, gda je bil vre bog skorem celi svet skončal, a ta jagar se je bil zdigel z' eno petsto ali jezero let, gda se je bilo ljudi dosta nastanilo na ovem svetu. On jagar je saku mladu nedelu hodil vu lov i sakojačke coprije delal prvo sunčenoga ishoda. Bil je jaki jagar pak neje nigdar nikaj držal do boga, neg je navek govoril, da je on sam sebi gospodar a da zvrhu sebe nikoga ne pozna i da ne veruje vu nikakvoga boga drugoga samo jagarskoga pak nê nigdar nijednu nedelu mladu poštuval niti svetil, neg je navek hodil za zajci i sakojačkemi drugemi zvermi i malo

je bil gda doma. Ovoga jagara su višeput i same vile obračale na dober put. One su ga vlovile gde vu šumi, onda su mu rekle, da se naj pobolša in naj ne bô tak zločest i krivoverec i povedle su mu 'se, kak mu bô na drugem svetu, da bo moral iti iz onega sveta na ov svet vu lov, i cele noči bô hodil po lovu, ako bô tak ostal nepobožen, i da se bô moral mōčiti po ovem svetu i tretí. Špotale su ga i puna vuha mu nabajale, ali je on nê štel nikaj poslušnuti. Njega se nê nijedna reč vilih prijala, ali njemu govori, ali 'suhu stenu bob hitaj, je 'se jedno. On nê nikaj zato maril, kaj su mu one povedale. Nu gda su vile vidle, da je on neče baš nikaj poslušnuti niti im kaj veruvati i gda su ga vre više put špotale i na dober put obračale i mu navek vu vuha klepale i na njim (= nad njim) évektale on je nje počel špotati i na nje morguvati, i gda ni su bile jem put med se vre jeno šesti put dobile, onda im je rekel: ako mi ne daste mira, ja vas 'se po jedne jedine postreljam i bom vas 'se poganjal po celem ovem mestu i nigde vam ne bôm dal mira niti počinka i bôm sakomu slednjemu rekel, da ste vi tepice i malkaj, a ne vile, i bôm pobunil svet, kaj ne bô nijeden vam več nikaj veruval, ar vi 'se lažete i vekši' cipanic nê treba na svetu, neg ste vi. To vam velim zajni put, da mi dejte mir. Tak je vile zešpotal pak je odišel on den. Nu vile su rekle: dej si mir, nikaj zato, kaj si ti vezda vušel od nas; em dojdeš nazaj k nam zutra v jutro, pak ti onda povemo, kaj te ide, a ti si denes nam povedal; a mi tebi dobro želimo, pak ti sam za se ne mariš. Dobro, dobro! bumo se zutra vre vidli, gda nas bô više; nâj se bojati, da ti mi bumo dužne ostale. Gda je došel dimov, bil je žalosten i nê nikaj bil donesel vu torbi. Žena se je mam začudila, kak je to, da on nê nikaj donesel dimov zveri, a prvo nê nigdar došel, da bar ne bi kaj to donesel, a vezda baš nikaj. Gda je tak jako srdit dimov došel i prazen, vidla je žena, da to nê pravi groš, ali ga ne ufala mam pitati, da kaj mu je, kaj je tak srdit. Nu gda se je ž njom spominal jeden časek, zapitala ga je: čuješ ti, kaj si tak srdito dimov došel? more biti za to, kaj nisi denes nikaj vubil? em vubiješ zutra pak drugi koj den, pak kaj bi se za to srdil? em budi vesel, em bi 'se zajce i zveri postreljal, da bi saki den po dva strelil; dej si mir, nâj se srditi. Na to je rekel ženi: ah, da bi ti znala, kaj se je meni pripetilo, onda bi se i ti z menom srdila i žalostila. Ona ga je mam zapitala: more biti ti se je kakvo zlo pripetilo ali kakva nesreča, poveč meni, more biti bi ja mogla kaj pomoči. On joj je onda rekel: bôm videl, kak mi bô zutra, onda ti pripovem, denes ti ne bôm baš nikaj povedal. Nu ona mu nê nikak dala mira, nu on reče: dej si mir za denes, denes ti ne bôm nikaj povedal, nego zutra ti 'se povem. Žena je onda mu dala mir od toga. Nu gda su mu bile drugi den vile obečale, ako se ne bô pobolšal, da ga bodo 'morile ali pak 'sega zmele tak, da ne bô sam za se znal i da ne bo nigdar za nigdar išel više vu lov, ali da bude iz onoga sveta hodil na ov svet navek na lov i bô se moral tretí i mōčiti po ovem svetu i ne bô nigdar zmirem; gda su mu tak jako vu vuha bajale, onda im je počel on boga kleti i nje i na nje pô-

cati. Ali su mu se vile poskrile, da nê više nijedne videl niti čul, niti glasa niti stvora ni bilo vilam. Gđa nisu mogle nikaj ž njim skončati, onda su ga išle tužit dobromu bogu. Nu gđa su došle bogu, ali bog je 'se to videl pak im je onda rekel: vidim ja, kak on mene špota i kak vas i mene preklinja i kak vam neda mira ni pokoja. Pak da ne bi barem mene špotal i proti vam se digel i drugi svet bunil! ja vidim, da mi hoče celi svet pomesti i na krivi put obrnuti; zato vam dajem vlast i napravite ž njim, kaj goder hočete; samo mi pazite na ljudi. Vezda ite opet na zemlju pak mi pazite na svet dobro. Gđa su vile došle od dobrega boga, mam su povedale drugim svojim sestram, kaj im je bog rekel: nam je rekel dobri bog, da si ž njim naj delamo, kaj goder nam je drago. Vezda ga mi bumo vre vučile pošteno i kak se mora dobri bog poštvati i kak nas mora poslušati. Gđa je jem put išel vu lov, nu baš na jednu mladu nedelu pred sunčenim ishodom, na jemput ga je nekaj zazvalo iz jedne jabuke baš na onem mestu, gde se je prvo z vilami svadil. Ova jabuka bila je baš na križanju. Gđa ga je vuzvalo, on se je zgledoval, ali nê nikoga nigde videl. Opet mu je nekaj reklo: za tri dane boš mrl. Mam ga je strah obišel i nekaj ga je steplo, da su 'se zeni po njem išli, i komaj je dimov vušel od straha.

Kak je dimov došel, mam je rekel: čuješ ti, meni ti nê dobro, ja ti bôm mrl; ali joj je takaj mam počel vezda pripovedati, kaj se je ž njim dogodilo i rekel je, da je prava živa istina, kaj joj poveda. Gđa je bil tretji den, dojde nekakva žena na oblok pak je rekla: došlo ti je vreme, bôš moral iz ovoga sveta na drugi, kak ti je rečeno i za to, kaj nisi poštvual boga i nas vile i kaj si saku mladu nedelu tak poteptal, kaj si navek hodil po lovu, hodil bôš iz drugoga sveta na ov svet cele noči po lovu i za to te budu ljudi zvali divji jagar i bôš divji jagar na zlamenje celoga sveta. On je rif tek mrl i gđa su ga zakopali i držali on isti večer karmine, i gđa su baš boga molili (gđa su donesli vu hižu sveču), na jemput je počelo vani nekaj javkati i 'si su se presenetili, ar su poznali njegov glas. Nu onu noč nê došel vu hižu, samo je vani javkal. Ali drugač je došel 'saku bogu noč, da nê nijedne prepustil. Išel je vu hižu pak se je spominjal svojom ženom i družinom i povedal jim je, vu kakvi je muki i nevoli, da mora hoditi po lovu cele boge noči i da ima cucke, pak je rekel onda, da naj idu glet, kakve cucke ima. Išli su van glet i vidli su cucke. Ali na jemput je rekel: došla je moja vura, moram iti vezda. Onda si je zel pušku i zazval cucke i odišel je od njih. To se je razglasilo po celom svetu i ljudi su ga vu noči videli i veliju, da se i vezda vidjava po veliki' šuma' i takaj po polju i da se vidiju cucky i čuje se kak vu rog tuče i kak pôca i človeku nikaj neče, samo mu človek mora dati mir. — Zamladinec.

Pazi: Žugek = „naj ôrneša farba;“ pralka je mala skoraj štirivoglata deska z držalom, ki ž njo lan tepó; glaka = dlaka, (kakor glen in dlen, gnes in dnes; in zlasti klaka, mekla itd., mesto tlaka, metla itd.) malkaj: ti si malkaj = ti si ništarija.

— Gđa su vile došle od dobrega boga, mam su povedale drugim svojim sestram, kaj im je bog rekel: nam je rekel dobri bog, da si ž njim naj delamo, kaj goder nam je drago. Vezda ga mi bumo vre vučile pošteno i kak se mora dobri bog poštvati i kak nas mora poslušati. Gđa je jemput ga je nekaj zazvalo iz jedne jabuke baš na onem mestu, gde se je prvo z vilami svadil. Ova jabuka bila je baš na križanju. Gđa ga je vuzvalo, on se je zgledoval, ali nê nikoga nigde videl. Opet mu je nekaj reklo: za tri dane boš mrl. Mam ga je strah obišel i nekaj ga je steplo, da su 'se zeni po njem išli, i komaj je dimov vušel od straha.

IX. Škratec.

1. Večkrat se vidi, da leti nekaj žerečega po lufti dugo kak metla tak visoko kak vtiči letajo in to pravijo da nese škratec peneze tistim, ker i so se njemi prek dali, to je, ker i so mo obečali svojo dušo po smrti. Tak je nosa tudi enok enimi sirmaki, ker i je drugo nič ne ima, kak eno malo hižico, v ker i je on svojoj ženoi i z decoj živel. No kajti je en moški vsakši mladi mesec prnesa te peneze, reče deci, naj bi ga imenovali za strica. No to je ne štea povedati, što je to in tudi svoj ženi ne. Kajti je vsakši den odiša z dumi, mislila je žena, kaj je on te peneze gde zasluž. No ona itak gre ejnok za njim gledat, kam on na delo hodi pa ga vidi iti notri v oštarijo. Gda on večer domu pride, ga žena skrega, zakaj on v oštarijo hodi. On pa reče, da jo je za to nič ne skrb, da on slobodno gre, kej se eno malo okrepči, in tak vtiši ženo. No kak ejnok zbeteža, reče mo žena, kaj da je šla po spoved, kajti je jako obnemoga v betegi. On pa se nikak ne da na to nagovoriti. No gda je začea vmirati, vidi žena gluh tistega, ki mo je peneze nosa, priti v hižo po njegovo dušo, no bia je zaj včista črni pa ima rogle. Ona se vsa prestraši in ne vé, kej bi začela. Zaj dá lepo svojega moža pokopati in za njega meše služiti, kajti je vsakšo noč priša domu ružit. No to vse ne je nič hasnilo in od tistega dne še ga gnešji den ne v tistem hrami mira. Či gdo šte té pride, nemre skoz noč tam obstati, žena pa in deca mogli so oditi od te hiže, kajti so ne meli mira.

2. Škratec je düh, ki peneze nosi. Lehko si ga je pridobiti po posebnih formolah na kakoj ravnici pa na križpoti te mo more nekaj obečati: sam sebe ali en del od sebe, ali roko ali nogo svojo in to more svojoj krvjoj podpisati. On jemle vseštoti podobe na se, zaj je mladi fantič, zaj stari mož, tudi v babo se večkrat spremeni. Gda komi peneze nosi, te ima podobo žereče metle in po lufti šumi. Či ga gdo dobi, te mo on prinese vse kaj oče meti in to mo more večer, gda spat gre, na okno znamenje djati da on ve kaj če meti. Vsakokrat pa gda mo kaj prinese, more mo proseno kašo na okno djati, ker to naj rajši ma. Enkrat je en sermak si enega pridoba, ki mo je peneze in vse, kaj je štea meti, nosa; zato mo je obeča nogo. To jegov lakomen sosid zavoha, ker se mo je to čudno zdelo, da je ta sermak tak hitro bogat posta, in gda je večkrat vida, da mo je neka žereča metla skoz ror (= dimnik) noter letela, te vsakšo noč gre gledat okol hrama, kaj da to je. Eno večer najde na okni en tolar. To je pomenilo, da bi mo moga škratec tolare prinesti. Sosid toti tolar vzeme in en trn na okno dene. Škratec pride in kak trn vidi gre in mo pun dvor trnja nanosi mesto penez. Kak pa rečen cajt pride, pride tudi škratec po nogo, on pa vzeme nogo od stolca in mo da. — En težak, ki je k bogatemi kmeti na delo hoda, prava mi je sam, da ga je vida, ker je enkrat skoz noč pri jem osta, v podobi vekega črnega kocastega psa priti v gobci en žakelček držec,

kerega je poleg jegove postelje na okno dja. Libanja pri Svetinjah, št.

3. Škratec je dug kak ena žrd a na konci ma rep kak ena metla, s kerega iskrinje vün leti. On nosi peneze, ker mu svojo dušo obeča ali pa od svojega deteta. Najrajši leti večer v prvem mraki. On leti malo ober drevja. Ednok je ena diklina dognala vütro na pašo pa se je ne hmila. Ona najde škraça, ka je na ponjavi peneze süšio. Ona mu reče, da naj joj eno malo dá, on pa joj reče: präsica, kaj si se ne hmila? pa si vzemi. Ona si nagrne v fürtuh penez a gda je domü donesla, je bilo samo vogljenje. — Enok pa je škratec pelo mimo ene hiže v toligah peneze, gde je gospodinja krüh pekla. Ona čuje, da jako tolige škripljejo, gre vün gledat s pometilom, kajti je glih te peč pometala, poškropi ga ž njim, te joj je skoto pun lagvič na podstinje. — Hum, štr.

Slovenska terminologija za mineralogijo. *)

(Spisal Fr. Erjavec.)

Mineral — rudnina, mineral; Mineralogie — rudninoslovje, mineralogija; Krystall — golot, kristal; einfaches Min. — samotera rudnina; zusammengesetztes M. — zložena r.; — gemengtes M. — zmesnina; Fläche — ploskev, plošča; flächig — plosk n. pr. triplosk = dreiflächig; Kante — rob; Eck — vogel; Axe — os; Quadrat — kvadrat; Rechteck — pravokotnik; Rhombus — romb; Rhomboid — rombold; Deltoid — deltoid; Trapez — trapéc; Dreieck — trikot; gleichseitig — enakostran¹⁾; gleichschenklig — enakokrak²⁾; Diagonale — preča, preka; congruent — sokladen; scharfkantig — ostro-rob; stumpfkantig — toporob; gleichkantig — enakorob; Hexaeder — heksaeder, kocka; Oktaeder — oktaeder, osmerec; Dodekaeder — dodekaeder, dvanajsterec; hex. trig. Icositetraeder — kockasti trikotni štirindvajseterec; oct. trig. Icositetraeder — osmerčasti trikotni štirindvajseterec; 2kantiges tetrag. Icositetraeder — dvorobi četverokotni štirindvajseterec; Tetrakontaoktaeder — oseminštirideseterec; Tetraeder — četverec; Trig. Dodekaeder — trikotni dvanajsterec; Pentagonal. Dodekaeder — petokotni dvanajsterec; Gestalt — lik; Rhomboeder — rombovec; gleichktg. 6seitige Pyramide — enakoroba šestostrana piramida; ungleichktg. 6s. P. — raznoroba 6st. pir.;

*) Naš slavno znani pisatelj, prof. Fr. Erjavec v Zagrebu, je spisal mineralogijo za niže realke in gimnazije in jo misli ponuditi slovenski Matici, da jo spravi na svitlo. Ker bi pa rad, da bi zvedenci še prej pregledali terminologijo, zato jo razglša „slov. Glasnik“ po njegovi želji vsem znalcem v prevdarek in popravo, če jej je še treba. Vredn.

¹⁾ znabiti bolje: ravnostran; ²⁾ znabiti bolje: ravnokrak.

Prisma — prizma; pyramidal — piramidast; gleichktg. 4st. Pyr. — enakoroba 4str. pir.; Sphenoid — klin; Doma — doma; Orthotyp — ortotip; Hemiorthotyp — hemiortotip; Unvollkommenheit der Krystalle — nepopolnost kr.; gestreift — raskav; rau — srhek; drusig — bradavičast; gekörnt — zrnčat; eingewachsener Kryst. — vrastel k.; aufgewachsener Kr. — vzrastel k.; loser kr. — izluščen kr.; Platte — ploča; Stängel — stebelce; Körner — zrna; Spaltbarkeit — razkolnost; Bruch — prelom; Theilungsfläche — razkolna ploskev; Theilungsgestalt — izkol; Bruchfläche — lomna ploskev; muschelrig — školkast; nachahmende Gestalt — posnemek; Krystallgruppe — vrastek; eingew. Kugeln — vrastene krogle; traubig — grozdast; nierenförmig — ledvičast; Krystalldruse — vzrastek; aufgew. Kugeln — vzrastene krogle; staudenförmig — grmičast; blumenkohlformig — broskvast; zählig — zobčast; drahtförmig — žičast; haarförm. — lasast; baumförm. — drevesast; blattförm. — listast; blechförmig — platičast; gestrickt — pleten; tropfsteinförm. — kapničast; zackig — rogljast; korallenartig — koralast; Glaskopf — svitoglav; gestaltlos — brezličen; derb — gručav; Eingesprengtes — drobir; Struktur — zlog, sklad; körnig — zrnast; stängelig — stebelčast; gleichlaufend — vstriten; auseinanderlaufend — raziden; schalig — luščinast; verschwindend klein — predroben; dicht — jedernat; splittig — troskvast; hackig — repinast; erdig — zemljast; Glanz — sijajnost; Metallglanz — kovinja sij.; Diamantglz. — demantova sij.; Fettglz. — tolsčena sij.; Glasglz. — steklova sij.; Perlmutterglz. — biserova sij.; starkglänzd. — sijajen; glänzd. — svetel; wenigglänzd. — svetličast; schimmernd — lesketen; matt — teman; Farbe — barva; tombackbraun — tompakast; kupferroth — bakrast; speissgelb — bronast; messinggelb — medast; goldgelb — zlat; silberweiss — sreberen; zinnweiss — kositarjast; bleigrau — svinčast; Farbenreihe — barvena vrsta; Farbenzeichnung — pestrost, pestrina; punktirt — pikčast; gefleckt — pegav; gewölkt — oblakast; geflammt — plamenast; gestreift — progast, marogast; geädert — žilat; Strih — raza; Durchsichtigkeit — prozornost; durchsichtig — prozoren; halbdurchsichtig — poluprozoren; durchscheinend — prosojen; an d. Kanten durchscheinend — na robéh prosojen; undurchsichtig — ne prozoren; metall. Aussehen — kovno lice; angelaufen — naduhel; Iri- ziren — mavra; Farbenspiel — barven preliv; Farbenwandlg. — barvena mena; Lichtwandlg. izmena svetlobe; schillernd — spremi- njav; Aggregationszustand — skupnost; fest — trd; flüssig — teko- čen; spröde — krhek, zähe — vlečen; geschmeidig — vitek; milde — mehkek, mēlek; dehnbar — raztežen; hämmerbar — koven; biegsam — gibek; elastisch — vratak, prožen; tropfbar flüssig — kap- ljiv; ausdehnbar flüssig — plinav; Härte — trdota; Härteskala — trdotine verste; spec. Gewicht — posebna teža; Magnetismus — ma- gnetizem; Elektrizität — elektrika; Phosphoreszenz — svetlikanje; süsslich — osladen, omleden; salzig — slan; laugenhaft — lužen; kühlend — hladeč; bitter — grenek; stechend — grizek, herb — trpek; sauer — kisel; Geschmack — okus; Geruch — duh; Gase

— plini; athm. Luft — zrak, hlip; Kohlenwasserstoffgas, Sumpfgas — oglovođenec, glibni hlip; Wasser — voda; Säure — kislina; Kohlensäure — oglenčeva kislina; Schwefelwasserstoffsäure — žeplo (sivo) vodenčeva kislina; Sassolin — Sasolin, borova kislina; Salze — soli; Soda — soda; Nitrit, Salpeter — solitar; Steinsalz — sol; Alaun — golun; Haloide — solikovci; Gyps — sadra; Frauen-eis — Marijino steklo; Alabaster — alabaster; Fluorit — jedavec; Apatit — apatit; Spargelstein — špargovec; Arragonit — aragonec; Eisenblüte — železni cvet; Erbsenstein — grahovec; Sprudelstein — vrelovec; Caliet, Kalkspath — apnenec; Marmor — mramor; dichter Kalkstein — jedernati apn.; Stinkstein — smrdljivec; Mergel — lapor; Tropfstein — kapnik; Kalksinter — apnena siga; Kalkstoff — apn. maček; Baryte — težci; Siderit, Spatheisenst. — jekle-nec; Baryt. Schwerspath — težec; Smithsonit, Galmei — kalamina; Pyromorphit, Grünbleierz — zel. svinčenec; Wulfenit, Gelbbleierz — rumeni svinč.; Cerussit, Weissbleierz — beli svinč.; Malachit — malahit; Azurit, Kupferlazur — modri bakrenec; Opaline — Opa-lovci; Obsidian — obsidijan; Bimsstein — plovec; Perlstein — bisr-nik; Pechstein — smolin; Opal — opal; Edl. O. — plemeniti op.; Feuerop. — žareči op.; Halbop. — poluop.; gem. Op. — navadni op.; Wachsop. — voščeni op.; Holzop. — lesasti op.; Menilit — menilit; Hyulit — steklasti opal; Kieselsinter — kremenja siga; Jaspo-pal — jašmasti op.; Stealite — Tolstniki; Kaolin — porceljan-ka; Meerschäum — stiva; Serpentin — serpentin; Steatit — salovec; Talk — lojevec; Topfstein — lončnik; Bergholz — iverščak; Glimmer — tinjci; Chlorit — zelenec; Lepidolith — luskavec; Kuphite — lagovci; Analzim — analcim; Leucit — levčit; Spathe — kalavci; Hemimorphit — kremenja kalamina; Augit — augit; Diopsid — diopsid; Amphibol — amfibol; Hornblende — rožanec; Karintin — korošec; Strahlstein — trakavec; Tremolit — tremolit; Asbest — azbest; Amiant — amiant; Orthoklas — živec; Adular — adular; Amazonenstein — zeleni živec; Sklerite — trdci; Granat — granat; edl. Gr. — plemeniti gr.; Kanalstein — cimetovec; Grossular — grosular; Melanit — črnc; Kolophonit — kolofonit; Pyrop — pirop; Topas — topas; Quarz — kvarec, Bergkrystall — strela; Rauchtopas — sajavec; Amethyst — ametist; Citrin — zlati topas; Morion — morion; Milchquarz — mlekapec; Rosenquarz — rožavec; Avanturin — avan-turin; Eisenkiesel — železnati kremen; Katzenauge — mačje oko; Chalcodon — kalcedon; Carneol — karneol; Heliotrop — heliotrop; Chrysopras — zlatavec; Feuerstein — kresilnik, Hornstein — rogo-ličnik; Holzstein — drevec; Kieselschiefer — skrilav kremen; Lydit — zlatarski kamen; Jaspis — jašma; Achat — agat; Onyx — oniks; Smaragd — smaragd; Korund — korund; Saphir — safir; Rubin — rubin; Demanthspath — demantovec; Diamant — demant; Turmalin — turmalin; Erze — rude; Kassiterit — kositarjevec; Cuprit — rudeči bokrovec; magnetit — magnetovi železovec; Hämalit, Roth-eisenerze — rudeči železovec; Eisenglanz — svitli železovec; Eisen-glimmer — luskavi železovec; Rotheisenstein — jedernati rudeči že-

lezovec; roth. Glaskopf — rudeči svitoglav; roth. Eisenocker — rudeča okra; Rotheisenrahm — rudeča železna pena; Röthel — rudeča kreda, rudeči mel; roth. Thoneisenstein — glinovnati rudeči železovec; Limonit — rujavi železovec; Brauner Glaskopf — rujavi svitoglav; br. Eisenocker — ruj. okra; br. Thoneisenstein — glinovnati ruj. želez.; Eisenniere — klopotec, ropotec; Bohnenerz — bobovec; Pyrolusit — rujavi manganovec; Metalle — kovine; Graphit — tuha; Platin — platina; Gold — zlato, Silber — srebro; Quecksilber — živo srebro; Kupfer — med, baker; Wiesmuth — bizmut; Antimon — antimon; Arsenik — arsenik; Kiese — kršci; Nikelin — nikljevnati kršec; Smaltit — smaltovnati kr.; Kobaltin — kobaltnati kr.; Misspikel — arsenovnati kr.; Pyrit — železnati kr.; Chalkopyrit — bakrovnati kr.; Bornit — pisani bakr. kr.; Glanze — sijajniki; Tetraedit — sivkasti sij; Antimonit — antimonovnati sij; Galerit — svinčnati sij.; Redruthit — bakrovnati sij; Argentit — srebrovnati sij.; Stephanit — črni srebrnati sij.; Blenden — svetlice: Pyrargyrit — srebrnata svetl.; Zinnober — živosrebrnata svetl.; Sphalerit — cinkovnata svetl.; Auripigment — rumena mišjica; Schwefel — žeplo, sera; Harze — smolci; Bernstein — jantar; Erdöl — kameno olje; Erdpech — kamena smola; Erdwachs — kameni vosek; Kohlen — ogljenci; Braunkohle — rujavi premog, Moorkohle — močvirni premog; bituminöses Holz — premogasti les; Schwarzkohle — črni premog; Pechkohle — smolasti premog; Kannelkohle — svitlogori premog; Schieferkohle — skriljavi premog; Grobkohle — zrnati premog; Anthrazit — samočisti premog; Granit granit, žala; Gneiss — gnejs, rula; Glimmerschiefer — lesketač; Thonschiefer — skril (opoka?); Dachschiefer — strešna skril; Zeichenschiefer — risarska skril; Wetzschiefer — brusnik; Sandstein — peščenjak; Porphyr — porfir; Trachyt — trachit; Syenit — sienit; Grünstein — zelenjak, Bazalt — bazalt.

Opomba. Ako ima ruda sploh znano ime grškega ali latinskega korena, ki rabi več ali manj vsem narodom, stoji to ime na prvem mestu i potem še le gredo druga imena kot v razjasnjenje n. pr. Cerusit ali beli svinčenec (Weissbleierz) itd.

Slovansko berilo.

I. Car Dušan.

(Hrvatski; zložil P. Preradović.)

U polnočno jednoč doba ¹⁾	Prék' krajevah gleda raynih
Dušan car se reši groba,	Iz vrremenah svojih slavnih
Streše s sebe prah umrli	Mëri gore, polja, šume,
I poprimi duh svoj vrli.	Rëke, luge, staze, drume ²⁾ ;

I. ¹⁾ doba, čas; pri Hrvatih se „doba“ ne sklanja; ²⁾ ceste; ³⁾ vzdigniti se; ⁴⁾ obšli smo; ⁵⁾ pade.

Sve nalazi kao prije,
 Promienilo ništ se nije.
 Raduje se car Dušane,
 Za životom željno plane,
 Te dozivlje k sebi Vilu,
 Posestrimu někda milu:
 „Posestrimo mila moja!
 Neimam mira ni pokoja,
 Željan sam ti živět opet
 I na prestol svoj se popet³⁾
 Kaži-der mi što je moje,
 Što-li od carstva propalo je?“

Razumiv ga posestrima
 Za desnu ga ruku prima
 I obide raku š njime
 Pa mu veli: „Pobratime,
 Obidosmo⁴⁾ carstva tvoje,
 Sve ostalo propalo je!“
 Zapanji se car Dušane
 Od žalosti u grob pane,⁵⁾
 Nit ga želja više seti
 Da bi htio oživeti.

II. Večer.

(Česki, zložil K. Šnajder.)

Západníček¹⁾ v věje,
 Sluncečko se níží:
 Stáda táhnou k stájím,
 K večeru se blíží.
 Přestava²⁾ již ptactvo
 V porostlináh pěti,
 Blahý pokoj z nebe
 Tichý večer světi.

Za zbořenau věží³⁾
 Měsíček se směje,
 Z jabloně květ vónný
 Zefyr na mne sěje.
 Okolo mne všeko
 K snu se ubirá:
 Ach! jen mně sirotku
 Smutek⁴⁾ srdce svirá.⁵⁾

III. Pot do kruha.

(Polski, zložil K. Brodziński.)

Młodzieniec.

Dziadku¹⁾! gdzie tu dostać²⁾ chleba?

Dziadek.

O! po chléb rano wstać³⁾ trzeba,
 Bo droga⁴⁾ przykra i długa:
 Najlepij ujać się⁵⁾ pluga.
 Z plugiem będzie chléb znojný
 Ale zdrowy i spokojny.

IV. Življenje na morji po noči.

(Ruski, spisal Bestužev.)

Явление важнаго кита, его кувырки и фонтаны¹⁾, его стараніе опередить²⁾ корабль, забавляет долго неозабоченных³⁾ плавателей. Ясная ночь еще лучше, звѣзды и луна населяютъ

II. ¹⁾ Zapadni veter, zahodna sapa; ²⁾ jenjevati; ³⁾ razsuti stolp; ⁴⁾ žalost; ⁵⁾ stiskati.
 III. ¹⁾ Dedek; ²⁾ dobiti, najti; ³⁾ vstati; ⁴⁾ pot; ⁵⁾ lotiti se, prijeti za.

эоирное пространство: предѣлы зрѣнія ближе, человекъ и корабль его не кажутся такъ малыми, такъ ничтожными ⁴⁾ какъ днемъ, и самъ онъ становится ⁵⁾ важнѣе. Тогда вмѣсто шумной веселости заступаетъ тихое удовольствіе; половина команды спитъ, другая, на стражѣ, смирно и внимательно ⁶⁾ расположена по своимъ мѣстамъ; только где-нибудь ⁷⁾ протяжная ⁸⁾ въ полъ-голоса пѣсня, мѣшаясь съ шумомъ пѣны, прерываетъ ⁹⁾ торжественное ¹⁰⁾ молчаніе.

Književni obzor.

Slovensko slovstvo. V Leonovi tiskarnici v Celovcu je prišel na svitlo I. in II. zvezek Krišt. Šmidovih pripovedi za ljubo otroško mladost v slovenskem prevodu. Prvi zvezek obsega povest „Sveti večer“ v Bilčevi prestavi, drugi pa povest „Bogomir, mladi puščavnik.“ Obě pripovedi ste enako mični in podučni in se priporočate pri lični obliki — vsaka je olepšana s 6 podobami — in pri nizki ceni 32 nkr. posebno za šolska darila slovenski mladini po kmetih. — V O. Wagnerjevi knjigarnici v Ljubljani je prišel na svitlo 2. snopič „Klasja z domačega polja,“ ki obsega nadaljevanje Prešernovih poezij; 3. snopič, ki prinese tudi nekaj še nikjer tiskanih Prešernovih pesem, pričakuje se vsak dan. — „Lira Sionska“ lepo napreduje; prišel je na svitlo že VII. list. S tem listom vabi g. izdatelj vse Slovence, da ga podpirajo v izdavi z obilnimi naročili. Cena 2 gld. za leto ali pa 1 gold. za pol leta je tako nizka, da jo vsak lahko zmore, komur je količikaj mar za to stvar. Naj bi se ne pogrešala ta zbirka cerkvenih pesem pri nobenem g. učitelju in organistu! — V založbi družbe sv. Mohora pridejo te dni na svitlo: a) „Življenje svetnikov in svetnic božjih,“ po najboljih virih spisal Dr. J. Rogač, I. zvezka 1. snopič, ki obsega djanje svetnikov do 15. februarja. Beseda je skoz in skoz lepo uglajena, knjiga prelepo tiskana in z mnogimi podobami ozaljšana. Cena je temu delu po knjigarnicah 90 nkr.; b) „Kortonica, koroška deklica,“ нравно-podučna povest, ki jo je spisal znani slov. pisatelj, g. J. Cigler, fajmošter v Višnji gori. Prosto ljudstvo jo bode gotovo rado prebiral in g. pisatelju ne zamerilo tu pa tam kak manj verjeten prizor. Cena jej je 24 nkr.; c) „Prilike patra Bonaventure,“ ki je je prosto poslovenil naš marljivi pisatelj A. Lésar. Ne dvomimo, da bodo teh slovečih prilik tudi Slovenci jako veseli; cena jim je 36 nkr.; d) „Koledarček družbe sv. Mohora.“ z mnogim pripovednim in podučnim blagom in z imenikom čast. družnikov; cena mu je 40 nkr.; e) „Slovenske večernice“ XIII. in XIV. zv. z razno zanimivo tvarino; „Večernic“ ne pride noben iztis na prodaj; „Koledarčka“ in „Kortonice“ tudi le kakih 12 iztisov.

IV. ¹⁾ Kolobenci in vodometi; ²⁾ prizadeva prestreči ali preteči; ³⁾ brezskrbnih; ⁴⁾ ničevi; ⁵⁾ postajati, bivati; ⁶⁾ pazno; ⁷⁾ samo tu pa tam; ⁸⁾ zategnjen; ⁹⁾ moti; ¹⁰⁾ slevesno.

Besednik.

Iz Celovca. Nastopil je družbi sv. Mohora mesec, v katerem ima, kakor je obljubila, dati spričevanje o svoji delavnosti v letu 1866. To se zgodi v najkrajšem času, zakaj razpošiljava družbinih bukev se brž ko ne prične že v prvi polovici tekočega meseca. Z veseljem moremo že danes oglasiti, da je napredek v tekočem letu tako lep, da bi si enacega z ozirom na prejšnja leta nikdo ne bil pričakoval. Čez 1200 novih udov iz vseh strani slovenske domovine je letos priraslo, tako da šteje zdaj družba sv. Mohora že 3980 letnih ali dosmertnih družnikov (lani jih je bilo 2719). Pri tej obilni podpori pa je bilo tudi mogoče, da sprejme letos vsak ud celó šestero manjših ali večih bukev za malo plačilo 1 goldinarja. Število družnikov se je po vseh škofijah pomnožilo; šteje jih do današnjega dne goriška viša škofija 704 (lani 521), krška škofija 770, (lani 568), lavantinska 1117, (lani 824), ljubljanska 1189, (lani 689), tržaška 158 (lani 82), iz družih škofij pa jih je 42 (lani 35); med njimi je 207 dosmrtnih. Čez 100 udov štejejo naslednje dekanije: a) v goriški viši škofiji bovška 123 in goriška 170; b) v krški doberloveška 156 in spodnjeroška 158; c) v lavantinski hoška 144; konjiška 104, št. lenarska in završka 98, in d) v ljubljanski škofiji ljubljanska 263, radoljska 116 in šmarska 105. — Družbine bukev so se letos natisnile „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“ (13 pol) v 5000 iztisih, „Prilike patra Bonaventure“ (7¼ pol) v 4500 iztisih, „Koledarček“ za leto 1867 (10 pol) in „Kortonica, koroška deklica“ (5 pol) v 4000 iztisih, „Večernice“ XIV. zv. (5 pol) v 3750 in „Večernice“ XIII. zv. (5 pol) v 3500 iztisih. Primerila se je letos neprilika, da se je „Večernic“ premalo natisnilo, ker se nismo nadjali tolikoga števila novih udov; da pa vendar vsak družnik šestero bukev v roke dobi, sklenila je družba, da prejme vsak ud „Življenje svetnikov,“ „Prilike,“ „Kortonico,“ „Koledarček“ in vsaj ene „Večernice“; namesto drugega zvezka „Večernic“ pa dobé nekateri novi udje ene starše družbine bukev n. pr. „ogledalo čednosti“ ali „Berilo iz Koledarčka za l. 1863“ ali kak prejšnji zvezek „Večernic“ itd., ki so vsake blizo toliko vredne kakor en zvezek „Večernic.“ Da se kaj enacega v prihodnje ne prigodi, bilo bi želeti, da se udje za novo leto, kolikor je mogoče, kmalo po novem letu oglasé, ker se mora natisovanje družbinih bukev vselej, če ne prej, vsaj brž z novim letom pričeti.

Zadnje noviško sporočilo o tretji seji matičnega odbora je veselo znamenje, da se slovenska Matica v resnici oživlja in kmalo prihiteti skuša, kar je bila doslej zamudila; le krepko naprej in v kratkem času se razpuhne nezaupanje v njeno delavnost, ki je po mnogih straneh glavna ovira, da tam še ni korenin zasadila. Ker našteva že dopis iz Ljubljane, kaj prejmo udje za l. 1865 in kaj se za l. 1866 pripravlja, zato dostavljamo temu sporočilu samo svoje osebne misli o nasvetovani izdaji „Koledarja in letopisa

slovenske Matice“ in o g. Raičevem predlogu, „da bi se Matica združila z družbo sv. Mohora tako, da bi skupaj dajali obe družbi koledar in sporočilo o svojem delovanju.“ — Kar se tiče najprvo „Koledarja,“ bili smo in smo še vedno teh misli, da so bili dobri koledarji pri vseh narodih velicega upliva na povzdigo narodove omike; ne dvomimo torej, da ustreže svojim udom tudi naša Matica s koledarjem, ki ga je sklenila za prihodnje leto izdati, samo tak ne sme biti, kakoršen je bil prvenec njene delavnosti, ki je bil tako rekoč sama pratika brez vsega slovstvenega dela. Od matičnega koledarja se more po vsej pravici zahtevati, da bode bogata zakladnica raznih lepoznavskih in podučnih sestavkov, sosebno za omikani narod slovenski; in če bode v resnici tak, gotovo ga bode vesel vsak matičar. — Kar pa zadeva g. Raičev nasvet, o tem se bojimo, če se vresniči, da ne bode na korist niti slov. Matici niti družbi sv. Mohora. Matica je po naših mislih znanstven zavod, ki mu mora biti sosebno naša lepoznavska in znanstvena literatura v skrbi, družba sv. Mohora je pa narodno-cerkvena naprava, ki ima sosebno med priprostim ljudstvom v priprosti besedi veselje do branja, koristne vednosti in sploh pravo keršansko omiko razširjati; zato je ne moremo verjeti, da bi en koledar ustrežal obema društvoma, ki ste si v svojem namenu tako različni. Vrh tega bi prejemale gospodje, ki so ob enem matičarji in družbeniki, ta isti koledar po dvakrat, kar bi blezo le malokomu bilo po volji. Naj torej izdaja, kakor doslej, družba sv. Mohora svoj koledarček za priprosto ljudstvo tudi v prihodnje; sl. Matica pa naj se loti izdave bolj obširnega, z mnogim slovstvenim blagom oskerbenega koledarja in prepričani smo, da bosta Slovencem dva koledarja z različno, svojemu namenu primerjeno literarno tvarino v veliko večo korist nego en sam, če tudi več, brez ozira na potrebe obeh društev sestavljen. Sicer pa še enkrat ponavljamo že večkrat naznanjeno željo, da ostane slovenska Matica Slovencem v resnici to, kar so drugim Slovanom njih Matice, namreč podpornica in pospeševavka naše lepoznavsko-podučne in znanstvene književnosti, skrb za priprosto ljudstvo pa naj prepusti družbi sv. Mohora, ki se je bila v ravno ta namen v življenje poklicala!

Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenju meseca junija 1866.*) — c — Mesec juni Slovenci imenujemo rožni cvet ali rožnik; letošnjemu juniju se prav lepo pristuje to ime, kajti rodil nam je v narodnem življenju veliko več veselja, nego žalosti. Da današnji dopis pripnem dopisu o mesecu maju, zato hočem pričeti s posvetovanjem o omenjenih ukazih državnega ministra. Veseli nas, da so nekteri profesorji naše gimnazije in realke imeli srčni pogum, odkritosrčno odkriti rane, ki so je nemili pretekli časi vsekali mili slovenščini ter nasvetovati edina zdravila, ki jej morejo pomagati na častiti sedež, kateri jej gré po naravnih, pa tudi po dosežanih cesarskih postavah. Če tudi smo vedeli, da se bode večina učiteljskih zborov upirala nasvetom, ktere bodo predlagali izvedenci v tej stvari, kar se je, žalibog, tudi zgodilo, vendar nam to ni potro

sreča, kajti trdno se zanašamo, da bode državni minister tehtal neovrgljive razloge, ki podpirajo pravično stvar, ne pa števila glasov, ki so je oddali učitelji, katerim je slovenščina malo znana ali celo neznana, učiteljev, ki ne poznajo ali nočejo poznati naših potreb. Če smo resnico zvedeli, našla sta vendar milost dva predloga in dobila večino, in sicer, a) da se v podučevanju slovenskega jezika Slovenci ločijo od tujcev in b) da se mora slovenščini več ur na teden odločiti. Nasvet, da bodi slovenščina učni jezik nekterim predmetom in da bi se tuji jeziki učili po naravni poti, t. j. na podlagi in v primerjavi z domačim jezikom, se ve da, ni mogel dobiti večine učiteljev, ki tacemu podučevanju nikakor niso kos. Toda trdno se nadjamo, da bode knezoškofijski konzistori s svojimi predlogi o glavnih naših učilnicah manjšino učiteljev naše gimnazije in realke podpiral s tem, da bode zahteval, da se naše ljudske šole osnujejo na naravni, t. j. národni podlagi. Le to se nam čudno zdí, da prečast. konzistori tako dolgo odlašá svoje posvetovanje. Samo po sebi se umé, da smo popraševali po vzroku tega odlašanja. Če je res, kar smo zvedeli, je temu odlašanju pravi vzrok tisti konzistorijalni svetovavec, ki je edini vedel za nemilo okrožnico, predno je bila spisana, tiskana in razposlana po škofiji. Pravijo, da se izgovarja s tem, da mu še niso došla vsa poročila okrajnih šolskih ogled. Ali so mu ta poročila došla ali ne, tega ne vemo; to pa se predrznemo reči, da mu po tem, kar je bilo v „Novicah“ in v „Triglavu“ razglašeno, večina teh poročil ne bode ugodna; kajti nasvet, ki ga je sestavil rodoljubni g. Simon Vovk, radoliški dekan, in vsem drugim gg. dekanom razposlal v podpis, dodatek g. J. Grabrijana, domorodnega ipavskega dekana, — in predlogi, ktere je učeni g. P. Hicinger, postojnski dekan, poslal konzistoriju in naznanil tudi odboru Matice slovenske (glej Novice str. 192), merijo naravnost zoper nemilo okrožnico ter jej izpodbijajo temelj.

Druga vesela prikazen meseca junija je Matičinega odbora tretja seja, o kateri so bile obravnavane važne stvari in storjeni tehni sklepi. Naj čast. čitateljem naznanim najvažnejše izmed njih. Trdinova zgodovina je dotiskana ter se kmalo razpošlje; — Erbenov „zemljepis kranjske in koroške dežele“ je že v tiskarnici; Matičino premoženje se je narastlo do 23.311 gld. 65 kr.; — za 1866. leto se sme potrošiti 1378 gld. 45 kr.; — Tušekov rokopis: „Štirje letni časi“ kakor tudi rokopisi: „Vrtiček samotnih cvetlic ranjcega Matveja Hladnika,“ zbral Št. Kocijančič, — „Stari sled Slovencev,“ — „Popotovanje v Spicbergen,“ ali „Utopljenici,“ spisal ranjki M. Ravnikar Poženčan, so se izročili pregledovavcem, — Matica za prihodnje leto po izgledu družih Matic izdá „Koledar“ z natančnim „sporočilom“ o svojem delovanji 1. in 2. leta; g. Raičeva želja, „naj bi se Matica ozir izdaje Koledarja za prihodnje leto združila z družbo sv. Mohora“ — rešila se je s tem, da se je predsedništvu naložila naloga, da se z vodništvom družbe sv. Mohora spusti v dogovor; — dr. Ulagov nasvet: — „naj Matica prične izdajati šolske knjige“ se je rešil tako, da bode Matica po sedanjih pravilih rada sprejemala šolske

knjige“ bodi si za ljudske, glavne ali zlasti za srednje šole, — in da bi bilo želeti, naj jej izvedeni profesorji in učitelji zaznamnjajo nekatere, ki bi bile posebno dobre v ta namen, in naj se jej oglašé gospodje, kateri hočejo to ali ono posloveniti; — Matica stopi v zvezo z vsemi slovanskimi slovstvenimi društvi, s katerimi še ni v zvezi, namreč: z družbo sv. Mohora, z ilirsko Matico, z antropologiškimi društvom v Moskvi in s cesarsko akademijo nauk v St. Petersburgu, z Matico česko, Besedo umetniško in s Pravniskim društvom (spolek pravniški) v Pragi; — g. M. Cigaletu, ki se je ponudil, da hoče posloveniti kratko „propedeutiko“, je odbor odgovoril, da bode s tem delom gotovo ustregel Slovincem; drugi občni zbor, ki bode drugo polovico meseca septembra, se bode slovesno obhajal z duhovno slovesnostjo zjutraj v cerkvi, zvečer pa s primerno besedo v čitavnici. — Kaj ne, dragi čitatelji, da nam je rožnik obrodil celo torbico veselja, kateremu se je, se ve da, tudi nekoliko grenkega pelina pridružilo!

* Globoko rano je vsekala nemila smrt česki literaturi: umrl je namreč dne 26. majnika sloveči založnik českich del, praški knjigar Hinko Leopold Kober, ki je bil bratom Čehom blizo to, kar je Nemcem njih Brockhaus. V teku nekolikih let je obogatil česko slovstvo z več in večimi deli ko vsi drugi založniki českich knjig. Umrl je v najlepši moški dobi, še le 41 let star; naj v miru počiva.

* V današnjih viharjih dnevih je branje kakega političnega časnika skoraj vsacemu omikanemu človeku neogibna potreba; izmed mnogih političnih časnikov, ki v Avstriji izhajajo, priporočamo našim rojakom sosebno naše gore list „Slovenca“, ki že od svojega začetka sem vedno enako pogumno in moško brani pravice nas Slovencev in pa nemški časnik „Zukunft“, ki v slovanskem duhu vsak dan na Dunaji na svitlo prihaja. Polletna cena je „Slovenca“ samo 3 gld. 80 kr.; „Zukunft“ pa velja za četrta leta tudi le 3 gld. 50 kr. Obá ta lista sta vredna vse podpore slovenskih domorodcev.“

* „Novice“ naznanjajo, da je nakupila tudi c. k. kranjska deželna vlada, kakor prej tržaška, 400 iztisov „Malega sadjerejca“, ki je ravnokar v drugem natisu prišel na svitlo, in 50 iztisov Pirčevega „Vrtnarja“; tega bo razdelila učiteljem ljudskih šol po deželi, umega pa ubogim šolarjem. Hvala visoki vladi za ta dar!

* Slovenski rojak iz Gorenskega g. Jož. Žvegelj, ki je spisal v prejšnjih letih pod imenom Radonievich marsikteri mičen slovenski sestavek, imenovan je za prvega tolmača pri avstrijskem konsultstvu v Aleksandriji.

* List za listom ovne bratom Hrvatom na književnem polji lepoznavskem. Ni temu davno, kar sta prenehala izhajati „Slavonac“ in „Glasonoša“, in spet je ovenel „Naše gore list“ zavaljo prepričle podpore.

* Mladi česki skladavec K. Šebor, ki je zložil prelepo opero „Templaři na Moravě“, ima v delu novo romantično spevigro v dveh djanjih „Drahomira.“

ni — * Madjarski izselnik J. S e r e d i je izdal, kakor piše srbska „Danica“ v angleškem jeziku delo: „Asiatic Chiefs“, ki obsega prav za prav samo zgodovino madjarsko, prepleteno z raznimi pesmami. Na vsa usta psuje in grdi slovanski narod in slovanski jezik, in hvali madjarski, da mu ga ni enacega v krasoti in blagozvučnosti; temu v dokaz je našel za dobro, podati Angležem prevod ene „madjarske“ pesme o kralji Matiji. Primerilo se je pa, da madjarski pesnik, iz kterega je S e r e d i to pesem vzel, ni očitno naznanil, da je to pesem pri nas Slovencih našel, ki jo naš narod še dan danes prepeva: Se kralj Matjaš oženil je z Alenčico kraljičico itd. Glejte čudo, slovenska narodna pesem spričuje Angležem krasoto madjarskega jezika!!

* Lepo vredovani česki list „Lumir“ je nehal za čas vojske izhajati. Da nam kmalo spet oživi!

Vabilo na naročbo. Z današnjim listom se je pričelo II. polletje; zato vabimo vse čast. gg. naročnike, ki so si bili Glasnika samo za pol leta naročili, in sploh vse prijatelje lepoznavskega berila na obilno naročbo. Pol letna naročnina iznaša s poštnino vred 1 gld. 50 nkr. Kdor ne misli več biti Glasniku podpornik, naj nam blagovoli pričujoči list v Celovec nazaj poslati, da nam preveč iztisov v zgubo ne gre.

Vredništvo.

Imenik čast. naročnikov. Za celo leto so plačali: 175. Mat. Močnik, učitelj v Ljubljani; 176. J. Gomilšak, bogoslovec v Gradcu; 177 — 178. br. Placid Fabiani in Henrik Legat, klerika na Kostanjevici; 179. J. Staré, modroslovec v Ljubljani; 180. J. Gorjup v Trstu; 181 — 232. P. Habjan, Ljud. Kovač, Fr. Petrovčič, J. Zupan, osmošolci; Bl. Grča, K. Hren, J. Košir, Fr. Košmelj, J. Celestina, Fr. Levec, Fr. Petrovčič, Fr. Porenta, J. Staré, sedmošolci; Fr. Hubad, A. Kržič, A. Kukelj, J. Podmilšak, A. Rakovec, J. Klemenčič, J. Škerjanec, J. Kljun, Val. Dolinar, Gr. Tavčar, J. Podboj, Fr. Ilovar, J. Moškerc, J. Žnidaršič, Iv. Selevšek, Val. Dovžan, J. Zabltnik, V. Bergant, šestošolci; B. Resman, Iv. Klemenčič, L. Možina, J. Benedičič, F. Ločnikar, Dav. Karlin, A. Jeglič, J. Marinko, Dav. Burja, Fr. Borštnik, J. Kuralt, petošolci; Drag. Greselj, A. Pipan, J. Jarec, J. Krsnik, štertošolci; A. Šivec, A. Žlogar, Jan. Rihar, J. Tavčar in F. Detelja, tretješolci — vsi v Ljubljani; 233. Dav. Golob, v Stražišču; 234. J. Serajnik, učitelj v Porečah; 235. sl. karlovska čitavnica; 236. Dr. J. Rogač, kapl. v Dobropoljah; 237. I. Tomšič, učitelj v Trziču; 238. sl. čitavnica v Nov. mestu. (Dalje prih.)

Listnica. G. J. M. v G. Vaša želja zastran večkratne izdave v mesecu se spolni z novim letom; g. M. F. v G. Večina poslanih pesem so porabi; g. J. G. v G. Hvala; pride v kratkem na svitlo; g. L. G. v K. Prepozno došlo, prihodnjiki; objubljeno nam bode jako drago; g. J. V. v sl. B. Zgodi se, hvala; g. Fr. E. Prosim v kratkem; g. Š. G. v G. Opomba zastran razpošiljave o šolskih počitnicah velja za vse dijake naročnike; samo potrebnih nadpisov prosimo po dvakrat pisanih. — Hrvaško, česko, polsko in rusko slovstvo se je moralo zavoljo pomanjkanja prostora odložiti.

Naznanilo zastran „Cvetja.“ Ker se zavoljo premnogih opravkov v tiskarnici 31. vezek „Cvetja“ ni mogel prej izgotoviti in ker se gg. bogoslovci in dijaki po več mestih nenadoma že v nekterih dneh razidejo, zato še bode mogel novi vezek še le z novim šolskim letom razposlati, da preveč iztisov v zgubo ne gre, kakor lani. Prosim torej za poterpljenje. Vredn.

Vredil in založil A. Janežič v Celovec.

Natisnil Jož. Blaznik v Ljubljani.